

روزشمار جنگ

دوشنبه

۲۲ اردیبهشت ۱۳۶۵

۲ رمضان ۱۴۰۶

۱۲ مه ۱۹۸۶

۲۸۰

باتوجه به بروز مشکلات در شب گذشته که به توقف اجرای عملیات آزادسازی منطقه پیچ‌انگیزه انجامید، جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران سحرگاه امروز، عازم منطقه فکه شد و در جلسه با فرمانده یگان‌های سپاه و ارتش مستقر در منطقه، به بررسی وضعیت درگیری‌ها و دلایل عقب‌نشینی نیروهایی که عهده‌دار پدافند از این منطقه بودند، پرداخت.

رحیم صفوی پس از ورود به منطقه فکه و استقرار در قرارگاه لشکر ۱۶ زرهی ارتش در برغازه (واقع در شمال شرقی فکه)، ابتدا با حضور فرماندهان یگان‌هایی از سپاه پاسداران که برای مقابله با هجوم دشمن به این منطقه آمده بودند به بررسی اوضاع منطقه و وضعیت یگان‌های مذکور پرداخت. در این جلسه علی عبداللهی مسئول طرح و عملیات قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ضمن توضیح چگونگی هجوم و پیشروی دشمن و عقب‌نشینی نیروهایی که مسئولیت دفاع از منطقه پیچ‌انگیزه را عهده‌دار بودند خاطر نشان کرد که نیروهای مذکور هنگام عقب‌نشینی، تجهیزات خود را در منطقه عملیات به جا گذاشته‌اند. همچنین علی فضل‌ی فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع)، وضعیت فعلی استقرار نیروهای خودی و دشمن و مشکلات پشتیبانی نیروهای سپاه پاسداران را که برای جلوگیری از پیشروی دشمن به‌طور تعجیلی به منطقه آمده‌اند، بیان کرد و از افزایش آتش سنگین روز گذشته دشمن در برخی محورها گزارش داد.

در ادامه، جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه ضمن ابراز تأسف از توقف عملیات آزادسازی پیچ‌انگیزه در شب گذشته، اجرانشدن این عملیات را به زیان قوای خودی دانست و با اشاره به پاتک‌های امروز ارتش عراق در این منطقه که سبب شهادت جمعی از رزمندگان شد، گفت: «اگر دیشب حمله کرده بودیم، دشمن امروز، قدرت پاتک نداشت.» رحیم صفوی نحوه استقرار نیروهای خودی در خط فعلی را باتوجه به تسلط دشمن روی ارتفاعات، موجب افزایش تلفات خودی ذکر کرد و درباره امکان دستیابی نیروهای عراقی به ارتفاعات حمیرین اظهار کرد: چون دشمن دیدبانی دقیقی روی منطقه دارد، وضعیت کنونی، او را تشویق به هجوم علیه ما خواهد

کرد. وی ضمن تأکید بر اجرای هرچه سریع‌تر عملیات آزادسازی پیچ‌انگیزه، گفت: «اگر تا امشب، تغییری به وجود نیاید، عملیات را برای رسیدن به اهداف تعیین‌شده شروع می‌کنیم.»^۱

جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران همچنین در جلسه‌ای با حضور فرماندهان ارتش مستقر در منطقه از جمله سرهنگ عبادت از مسئولان نیروی زمینی ارتش، سرهنگ جمشیدی فرمانده لشکر ۱۶ زرهی و سرهنگ سروری فرمانده تیپ ۲ زرهی لشکر ۱۶، به بررسی اوضاع پرداخت. در این جلسه سرهنگ سروری دلایل عقب‌نشینی نیروهای ارتش در مقابل هجوم نیروهای عراقی را نداشتن جنگ‌افزار قوی، ضعف جنگ‌افزارهای اجرای تیرمستقیم و ضعف آتش پشتیبانی ذکر کرد. وی در تأیید اظهارات رحیم صفوی در مورد استقامت ضعیف نیروها تا رسیدن نیروی پشتیبانی به‌عنوان یکی از علت‌های عقب‌نشینی، گفت: «بله، این هم یکی از علت‌ها می‌باشد و نیز ترس از آتش زیاد و ترس از زرهی دشمن.» در این جلسه همچنین مقاومت گردان ۱۱۴ ارتش مورد توجه قرار گرفت که دلیل آن را تجربه تک‌قبلی، پشتیبانی مناسب و آگاهی فرمانده آن اعلام کردند.

در ادامه جلسه، ضمن بررسی وضعیت فعلی منطقه پیچ‌انگیزه، آرایش دشمن و نیروهای خودی، دلایل توقف عملیات در شب گذشته، چگونگی آزادسازی این منطقه، طرح‌ریزی آتش پشتیبانی و نیز پشتیبانی رزمندگان با تلاش یگان هوانیروز بررسی شد.^۲

۲۸۱

امروز، پس از گفت‌وگوهای طولانی فرماندهان درباره اوضاع نیروهای خودی و دشمن در منطقه پیچ‌انگیزه، فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران دستور عملیاتی برای آزادسازی منطقه اشغال‌شده را تهیه و برای اجرا در فردا شب، به قرارگاه‌های تاکتیکی کربلای ۱ و کربلای ۲ ابلاغ کرد.

در این دستور عملیاتی - که رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، آن را امضا کرده است - ضمن اشاره به استعداد دشمن در منطقه و تلاش ارتش عراق برای تصرف پل چم‌هندی و پل چم‌سری و ارتفاعات حمیرین، مأموریت قرارگاه کربلا و یگان‌های تحت‌امر آن چنین مشخص شده است:

«قرارگاه کربلا با استفاده از دو قرارگاه کربلای ۱ و کربلای ۲ مأموریت دارد [با همیاری یگان‌های سپاه]، ضمن سد کردن پیشروی دشمن در منطقه عمومی پیچ‌انگیزه، آماده شود تا رخنه ایجادشده در منطقه تیپ ۲ لشکر ۱۶ ارتش در منطقه عملیاتی را پاک‌سازی و خط اول تیپ ۲ ارتش را تصرف نماید.»*

* در این دستورالعمل هر جا اشاره به تصرف خط اول یا خط حد ارتش شده است، منظور خطوط پدافندی اول یا خط حدی است که پیش از تهاجم ارتش عراق، ارتش ایران در آنجا موضع پدافندی داشت. همچنین در این دستور عملیاتی، فهرست یگان‌هایی از ارتش عراق در منطقه که از جنوب زبیدات تا شمال فکه گسترش یافته‌اند، چنین اعلام شده است: لشکر ۲۰ با تیپ‌های سازمانی ۴۴، ۴۳۵، ۸۰۵ پیاده و تیپ ۶۰ مختلط؛ لشکر ۱ مکانیزه با تیپ‌های ۵۱ مختلط، ۳۴ زرهی و ۹۵ پیاده؛ لشکر ۱۰ زرهی با تیپ‌های ۱۷ و ۴۲ زرهی و ۲۴ مکانیزه؛ تیپ ۲ گارد ریاست جمهوری؛ تیپ‌های ۱ و ۲ کماندویی سپاه چهارم؛ تیپ ۴ نیروهای ویژه آزادکننده فاو (باطلابی) و گردان ۹ دفاع‌الواجبات.

۱. قرارگاه کربلای ۱ با به کارگیری ۴ گردان از لشکر ۷ ولی عصر (عج)، ۲ گردان از تیپ ۱۸ الغدیر، یک گردان از لشکر ۲۷، ۲ گردان از لشکر ۱۷، یک گروهان تانک (گروهان ۱ گردان سیدالشهدا^(ع)) یک دسته نفربر پی.ام.پی و گردان ضدزره ذوالفقار لشکر ۲۷ سپاه تک نموده و خط اول [پدافندی] گردان‌های ۱۱۴ و ۱۹۰۱ و ۱۲۵ تیپ ۲ لشکر ۱۶ را [که به دست ارتش عراق افتاده است] تصرف و تأمین نماید.

۲. قرارگاه کربلای ۲ با به کارگیری ۳ گردان از لشکر ۱۹ فجر و ۲ گردان از تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) سپاه و گردان ضدزره صاعقه از قرارگاه نجف سپاه تک نموده و خط گردان ۵۰۷ ژاندارمری و شیار بجلیه خط حد تیپ ۳ و تیپ ۲ لشکر ۱۶ را تصرف و تأمین نماید.*

در بخش اجرای این دستور عملیاتی مأموریت یگان‌ها چنین مشخص شده است:

۱. تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) سپاه، شیار بجلیه را با ۲ گروهان تأمین کند.
۲. لشکر ۱۹ سپاه با ۳ گردان، خط گردان ۵۰۷ را به اضافه یک کیلومتر از خط گردان ۱۲۵ ارتش را تأمین کند.

۳. گردان ضدزره نجف، عملیات قرارگاه کربلای ۲ را پشتیبانی کند.

۴. لشکر ۷ ولی عصر (عج) سپاه، خط گردان ۱۲۵ و گردان ۱۹۰۱ قدس ارتش را تأمین کند.

۵. تیپ ۱۸ الغدیر سپاه، خط گردان ۱۱۴ ارتش را تأمین کند.

۶. گردان ضدزره ذوالفقار سپاه، عملیات قرارگاه کربلای ۱ را پشتیبانی کند.

همچنین واحدهایی از توپخانه‌های لشکر ۱۶ ارتش و لشکرهای ۱۷ علی بن ابی طالب^(ع) و ۲۷ محمد رسول الله^(ص) سپاه برای پشتیبانی این عملیات مشخص شده و دو تیم هلیکوپتر کبری نیز پشتیبانی این عملیات را به عهده دارند. در پایان نیز دستورهای هماهنگی به این شرح اعلام شده است:

۱. پراکندگی لازم در عقبه‌ها برای مقابله با حملات هوایی را بنماید.

۲. آمادگی مقابله با حملات شیمیایی را داشته باشید.

۳. استفاده از ضدزره و تیربارها در صبح روز عملیات، توصیه می‌گردد.

۴. ساعت (س) و روز (ر)، حضوراً ابلاغ شده است.^۳

گفتنی است که در دستور جزء به جزء که عزیز جعفری نماینده نیروی زمینی سپاه، صادر کرد، زمان عملیات ساعت ۲۳ روز ۱۳۶۵/۲/۲۳، اعلام شده است.^۴

۲۸۲

رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، در جلسه با خلبانان هوانیروز ضمن توجیه آنان به منطقه عملیاتی فکه و پیچ‌انگیزه، به آثار جهانی عملیات‌های موفق و بزرگ اشاره کرد. به گزارش راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع)، امروز، خلبانان

* احتمالاً ۲ گروهان منظور بوده که در اینجا به اشتباه ۲ گردان آمده است.

یگانی از هوانیروز که برای پشتیبانی رزمندگان به منطقه فکه اعزام شده‌اند در جلسه‌ای با رحیم صفوی در قرارگاه تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی ارتش به منطقه عملیاتی و وضعیت استقرار نیروهای خودی و دشمن توجیه شدند. وی سپس درباره آثار عملیات‌های بزرگ ایران، خطاب به خلبانان گفت: «با این عملیات‌های ما، مثل والفجر ۸، تمام کشورها پیشنهاد خرید اسلحه را به ما کردند. به‌طور مثال امریکایی‌ها آمدند با ما تماس گرفتند و پیشنهاد خرید اسلحه به ما دادند. ما که از اول جنگ نتوانسته بودیم موشک تاو داشته باشیم، یک‌سری موشک تاو با واسطه یک جاسوس امریکایی خریداری کردیم.»^۵

۲۸۳

در جلسه امروز قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص) با حضور فرماندهان ارشد نیروی زمینی سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی ایران، حملات اخیر عراق به خطوط پدافندی و اهداف آن بررسی و تحلیل شد. * مهم‌ترین موضوعات مورد بحث در این جلسه دوساعته، حمله اخیر عراق به فکه و پیچ‌انگیزه، آثار آن و اقدامات خودی؛ اهداف عراق از اتخاذ استراتژی دفاع متحرک؛ بررسی مناطق بحرانی و آسیب‌پذیر و اولویت‌های پدافندی و همچنین مشکلات پشتیبانی و کمبودها بود. به گزارش مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نیروی زمینی سپاه، در بخش اول این جلسه به حمله اخیر ارتش عراق در مناطق فکه و پیچ‌انگیزه پرداخته شد. سرهنگ موسوی قویدل در تشریح اوضاع منطقه پیچ‌انگیزه گفت که امروز، دشمن سه بار تک کرد که رزمندگان موفق به دفع آن شدند. براساس آخرین گزارشی که در ساعت ۳ بعدازظهر، دریافت شد، دشمن در مقابل گردان ۱۱۴ ارتش ایران در پیچ‌انگیزه تعداد زیادی تانک متمرکز کرده است و اصرار دارد که با اشغال ارتفاعات حمربین، نیروهایش را به پل‌های چم‌سری و چم‌هندی برساند.

سرهنگ ذاکری نیز اضافه کرد: «هدف سپاه چهارم عراق از حمله به این منطقه، تصرف ارتفاع حمربین و سپس پل‌های چم‌سری و چم‌هندی است. این دستوری است که فرمانده سپاه چهارم عراق به یگان‌های تحت امر ابلاغ کرده است. زیرا خط‌الرأس ارتفاعات حمربین مرز مشترک ایران و عراق است و هرکس روی این خط‌الرأس استقرار یابد بر خاک دیگری دید و تیر دارد،

* این جلسه از ساعت ۱۶:۳۰، در پایگاه منتظران شهادت (مجموعه گلف اهواز) آغاز شد و حاضران در جلسه عبارت بودند از: علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، غلامعلی رشید مسئول طرح و عملیات قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص)، سیدعلی حسینی تاش مسئول ستاد نیروی زمینی سپاه پاسداران، محمد باقری معاونت اطلاعات و عملیات نیروی زمینی سپاه، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه قدس سپاه پاسداران، حسن شفیق‌زاده فرمانده توپخانه سپاه پاسداران، سرهنگ جمالی جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش، سرهنگ موسوی قویدل معاون عملیات نیروی زمینی ارتش، سرهنگ محمدزاده از مسئولان نیروی زمینی ارتش، سرهنگ ذاکری از مسئولان نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی سپاه و مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ.

همان‌طور که ما الآن [بر خاک و مواضع آنها دید و تیر] داریم و اگر دشمن مستقر شود کاملاً مناطق عین‌خوش تا دهلران، زیر دید و تیر دشمن قرار می‌گیرد. علاوه بر آن، این منطقه یک حوزه نفتی است که تبلیغ بسیاری در مورد آن می‌شود.»

سرهنگ ذاکری درباره تاکتیک دشمن اظهار کرد: «تاکتیکی که دشمن در این منطقه به کار گرفت، تعویض یگان‌های در خط بود که سه روز پیش از حمله انجام شد. عراق با آوردن نیروهای کیفی و گارد ریاست جمهوری توان اجرای تک گسترده‌ای را در این منطقه دارد. البته خط پدافندی فعلی آنان در فکه مناسب نیست و نیروهایش زیر دید و تیر ما هستند. بنابراین باید بالاتر بیاید [پیشروی کند] یا سر جای اولش برگردد که احتمال بازگشت آنها ضعیف است.» وی همچنین با اشاره به توان فعلی عراق گفت: دشمن تعویض یگان‌های در خط و استفاده از نیروهای کیفی برای اجرای عملیات را برای اولین بار انجام داده است. سه روز قبل از عملیات، نیروهای در خط را برای بازسازی عقب برد. الآن هم به اندازه کافی نیرو در منطقه دارد؛ لشکر ۱۰ هنوز به کار گرفته نشده، تیپ ۲۴ دیروز، وارد عمل شد، تیپ‌های ۱۷ و ۴۲ دست نخورده‌اند. یعنی دشمن توان اجرای تک گسترده را از پیچ‌انگیزه به طرف چم‌هندی و چم‌سری دارد. اسیران عراقی گفته‌اند به ما دستور داده شد تا اینجا (منطقه عمومی فکه و پیچ‌انگیزه) تک کنیم و منطقه را بگیریم چون نیاز به این زمین و تبلیغات و آثار روانی آن داریم. سرهنگ ذاکری با اشاره به اقدام ارتش عراق در تقویت منطقه چزابه افزود: «[عراق] نیرویی زرهی با حدود ۱۳۰ تانک در منطقه چزابه تا حوالی جنوب پاسگاه صفریه مستقر کرده، چنین نیرویی در این منطقه سابقه نداشته است. نیروهای گشتی و شناسایی آنها فعال‌تر شده‌اند و احتمال این وجود دارد که از قسمت شمال تپه نبه با نیروی پیاده و از چزابه با تانک به خطوط ما حمله کنند.»

محمد باقری

معاونت اطلاعات قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص)
و نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

محمد باقری نیز با تأیید این اظهارات خاطر نشان کرد که از میان مناطق مورد هجوم دشمن در دو ماهه اخیر تنها جایی که عراق بر اشغال آن پافشاری می‌کند و عملیات گسترده‌تری را در آنجا شروع کرده، همین منطقه فکه تا طیب است و طبق اظهارات اسراء، قوای عراقی به منظور دستیابی به خطی مطمئن و مسلط و همچنین برای رفع ضعف تبلیغاتی خود اصرار دارند تا ارتفاعات حمزین و ساحل غربی دویرج را تصرف کنند.

علی شمخانی درباره دلایل منتفی شدن عملیات شب گذشته برای بازپس‌گیری منطقه پیچ‌انگیزه گفت: «دیروز در پاتک‌های دشمن دو گردان از نیروهای ما مصرف شده بود. علت دیگر اینکه گردان‌ها دیر پای کار رسیدند و امکان

انجام عملیات نبود. [چون پشتیبانی و هماهنگی‌های مؤثر از نیروها آماده نشده بود] به همین دلیل برادر رحیم صفوی را آنجا فرستادیم. امروز هم دو گردان برای مقابله با پاتک‌های دشمن مصرف شد و مقرر شد فردا شب، این عملیات انجام شود.»

سرهنگ جمالی در این جلسه تلفات لشکر ۱۶ زرهی قزوین را در هجوم‌های اخیر دشمن به فکه و پیچ‌انگیزه چنین اعلام کرد:

مرتبۀ نظامی	شهید	مجروح	مفقود	اسیر
افسر	۵	۳۱	۹	۱
درجه‌دار	۱۱	۸۵	۲۸	۱
سرباز	۷۹	۵۵۳	۲۱۰	-

وی همچنین تلفات لشکر ۵۸ و گردان‌های ۵۷۸ و ۵۰۷ ژاندارمری و تیپ ۱ لشکر ۲۱ حمزه را بدین صورت اعلام کرد: از افسران ۷ مجروح؛ از درجه‌داران ۹ شهید و ۱۷ مجروح و از سربازان ۱۳ شهید و ۸۹ مجروح.^۶

۲۸۴

بخش دوم جلسه امروز قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ص) با حضور فرماندهان ارشد سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی برگزار شد. در این جلسه تأثیر عملیات والفجر ۸ بر ارتش عراق، وضعیت کنونی جبهه فاو، اهداف عراق از حملات اخیر، مناطق مورد تهدید و آسیب‌پذیر و اولویت‌های پدافندی بررسی شد.*

در این بخش، محمد باقری هدف حملات دو ماه اخیر دشمن را تبلیغاتی و به‌دست آوردن زمان برای بازسازی یگان‌هایش توصیف و اظهار کرد: «دشمن بعد از عملیات والفجر ۸ حدود یک ماه، پاتک‌های بسیار سنگینی کرد و حدود ۸۰ درصد از واحدهای سازمانش را که قوی‌ترین واحدهای ارتش عراق بودند، وارد عمل کرد که اینها ۵۰ تا ۷۰ درصد تلفات و خسارت داشته‌اند. عراق [وقتی] متوجه شد با این وضع نمی‌تواند ادامه دهد، مجبور به بازسازی شد. از سویی، از حیث تبلیغات جهانی با شکست سنگینی که خورده بود بسیار به ضررش شده بود. پشتیبانی بسیاری از کشورها را داشت از دست می‌داد؛ زیرا هم کشورهای حاشیه خلیج فارس و هم ابرقدرت‌ها واقعاً از وضع فرماندهی و ارتش عراق در مقابله با ایران به تردید افتاده بودند. لذا [سران عراق] فکر کردند چه کاری برای جبران این شکست کنند تا آماده عملیات وسیع‌تر در منطقه فاو شوند. در این سه ماه، آمدند با اجرای عملیات‌های محدود و نیمه‌گسترده ... که همراه

* از نیمه دوم جلسه، علاوه بر سایر حضار محسن رضایی جانشین فرمانده قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ص) و فرمانده کل سپاه پاسداران نیز در جلسه حضور یافت.

با جنگ روانی و تبلیغات بود ... سعی کردند وانمود کنند در مقابل یک پیروزی که ایران [در فاو] به دست آورد، آنها چندین پیروزی کوچک و یک پیروزی نسبتاً بزرگ به دست آورده‌اند و اکنون آنها این پیروزی‌ها را در مقایسه با عملیات والفجر ۸ در یک کفه ترازو قرار می‌دهند، ... همچنین تبلیغات وسیعی شروع کرده که نیروی زیادی داریم و آماده عملیات وسیع در فاو هستیم.»

محمد باقری در ادامه در خصوص وضعیت منطقه عمومی فاو گفت: «عراق در حال حاضر حدود شش لشکر سازمانی (لشکرهای ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷ و گارد ریاست جمهوری) استقرار داده است که بعضاً پنجاه درصد بازسازی شده‌اند و برخی دیگر کامل بازسازی شده و آماده مأموریت هستند. عراقی‌ها در تبلیغاتی گسترده اعلام کرده‌اند به سازمان ارتش عراق ۲۵۰ هزار نیرو افزوده شده، ولی براساس اطلاعات دقیق، بیش از ۱۰ هزار نفر (حدود دو تیپ) نیستند. عراق با شناسایی خطوط پدافندی ضعیف ما، تلاش دارد با عملیات محدود، خودش را آماده عملیات وسیع در منطقه فاو نماید. به طوری که طی دو هفته اخیر، بخشی از استعداد زرهی لشکر گارد را به محور دریاچه نمک منتقل نموده است و واحدهای پیاده لشکر گارد را روی سیل‌بندهای دریاچه نمک مستقر کرده است.»

در ادامه جلسه، غلامعلی رشید خاطر نشان کرد که هدف دشمن از سلسله عملیات‌های جدید ضربه زدن و تجزیه کردن سازمان رزم و گرفتن توان ۵۰ گردان از ما است. حتی اگر جلوی تهاجم دشمن در فکه و پیچ‌انگیزه را بگیریم، به ظاهر موفق می‌شویم تا مانع پیشروی آنها شویم، ولی در عمل این سازمان ما است که ضربه می‌خورد و دشمن آماده می‌شود تا در جایی دیگر به ما حمله کند. تاکتیک دشمن این است که با حجم آتش سنگین جلو بیاید و تلاش می‌کند تلفات هم ندهد. محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران با اشاره به عملیات‌های دشمن در دو ماه اخیر، در مناطق شرفانی، سومار، منطقه عملیاتی والفجر ۹ و والفجر ۴، حمله به جزیره مجنون و پاتک در فاو، ارزیابی دقیق‌تر توان دشمن و خودی را ضروری دانست و گفت: «۱۰ حمله در ۱۰ نقطه با این ویژگی که توانایی هم‌زمان حمله در دو منطقه را از خود نشان داده [مهم] است. ... به عبارتی هر ۱۲ روز، یک بار، در دو نقطه حمله کرده است ... حملاتی که بعضاً تا ۵ روز ادامه یافت. تا اینکه در فکه [۱۳۶۵/۲/۱۳] متوقف شد، سپس رفت منطقه دیگر، دوباره آمد به این سمت.» رضایی این رفت و برگشت را ناشی از محدودیت توان دشمن ارزیابی کرد و افزود: «در این مقطع معلوم شد که دشمن نمی‌تواند هم در فکه و هم در پیچ‌انگیزه بیاید [و بجنگد] یا نمی‌تواند هم در پیچ‌انگیزه باشد و هم در شرفانی ... اگر می‌توانست با این توزیع نیرو حتماً این کار را تمام می‌کرد، ولی [نشان داد که] توانش همین است ... در عین حال ما همواره استعدادی به میزان ۲ تیپ یا ۱۰ گردانمان در منطقه به وسعت ۸ تا ۱۵ کیلومتر مربع درگیر بوده است.» فرمانده کل سپاه این ضعف را مغتنم دانست و با ضرورت تغییر رویکرد از دفاع به حمله گفت: «برای اینکه ما [دوباره] ابتکار عمل را در دست داشته باشیم باید ارزیابی درست‌تری از توان دشمن به دست بیاوریم. باید برای قدرت پدافندی و آفندی سریع [که در نظر داریم] برنامه‌ریزی کنیم. اگر قرار باشد این‌طور در ابهام باشیم و ندانیم چقدر نیرو

و توان داریم و چه استعدادی را برای پدافند یا آفند به کار بگیریم و همین طور منتظر بمانیم، ... دشمن [توان ما را هم] می‌فهمد. یعنی تمام [حامیان عراق در] دنیا روی توان ما ارزیابی می‌کنند که اگر اینها توان داشتند حتماً [به حملاتشان در] ام‌القصر ادامه می‌دادند و آنجا را می‌گرفتند. الآن توان ما دستشان آمده، دیگر احتیاج ندارد برود ببیند ما کجا می‌خواهیم حمله کنیم. چون مطمئن است ما توان حمله نداریم. ... سه تا از حملات ما که قرار بود توی این هفته شروع شود نیروهایش صرف پدافند شد. دشمن فعلاً هدفش کسب زمان است. ... الآن بنشینید دقیقاً محاسبه کنید ... اینکه شما می‌گویید ما نیروها را خردخرد وارد عمل کردیم، [شاید] حرف منطقی است، ولی وقتی [با این روش] نیرو وارد عمل می‌کنید چون توانتان با زمین منطقه نبرد تناسب ندارد، این خردخرد می‌رود در کام دشمن. یکی از دلایلی که بچه‌ها [یگان‌های سپاه] عملیات را عقب انداختند، کمبود نیرو بود و می‌خواستند خردخرد به کار نگیرند. باید ارزیابی کنید که توان حمله‌اش چقدر است، وگرنه الآن اگر بخواهیم حساب کنیم ما باید در همه محورها پنج، شش گردان نیرو داشته باشیم. آیا اگر دشمن الآن یک تک فریب انجام دهد می‌توانیم عکس‌العملی نشان ندهیم؟ نه، برای اینکه ممکن است تک اصلی باشد. مثل فکه که آمد گردوغبار کرد بعد از پشت، پیچ‌انگیزه را آزاد کرد. از دویرج نیروهایش را عبور داد و به سمت اینجا [فکه] آورد. پس اینجا [دقت در] برآورد می‌خواهد، ارزیابی از توان دشمن می‌خواهد. باید ارزیابی داشته باشیم که هدف بعدی عراق در چه نقاطی است. ما حداکثر می‌توانیم احتیاط منطقه میمک، مهران و سومار را بگذاریم. باید [قدرت جابه‌جایی را بالا ببریم تا] اگر به سومار حمله کرد بتوانیم از احتیاط قصر شیرین [فوراً] استفاده کنیم. باید فاصله دو جبهه‌ای که احتمال حمله [عراق] است سنجد شده، جاده‌ها و فاصله‌ها [ی دو جبهه از همدیگر] می‌تواند توانایی دشمن و خودی را تعیین کند. ... ما نباید نقطه‌ای فکر کنیم، بلکه محلی باید فکر کنیم.

چون دشمن با این استراتژی با ما می‌جنگد. یعنی اگر ما یکجا برویم و نیرو هم خوب بچینیم، او از سه جا به ما می‌زند. پس لازمه‌اش این است که ما با ارزیابی دشمن، نقاط محتمل [به حمله] را حساب کنیم و متناسب با آن احتیاط‌ها را در نظر بگیریم. ... پس بروید با این معیارها بنشینید و فکر کنید.»

در ادامه غلامعلی رشید، منطقه شلمچه و جزیره مینو را از جمله مناطق آسیب‌پذیر ذکر کرد. علی شمخانی با اعلام تجمع نیروی دشمن در منطقه چزابه، از اعزام دو گردان از تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) به این منطقه خبر داد. وی اولویت‌های پدافندی را به ترتیب فاو، جزایر مجنون، منطقه فکه و شرهانی عنوان کرد و بر اجرای عملیات در منطقه فاو برای امشب یا فردا شب، تأکید کرد. سرهنگ ذاکری نیز با اعلام خبر

غلامعلی رشید

مسئول طرح و عملیات قرارگاه خاتم‌الانبیاء(ص)

افزایش نیروهای دشمن در منطقه میمک، احتمال حمله در این منطقه را دور از انتظار ندانست. وی خاطر نشان کرد: «باتوجه به گزارش یگان‌ها در چند روز گذشته، به این نتیجه رسیده‌ایم که دشمن در روزهای اخیر، منطقه میمک را تقویت کرده و حدود ۵ گردان پیاده و یک گردان زرهی در این منطقه مستقر کرده و باتوجه به ادعای ارضی در مورد این منطقه، احتمال هجوم به این منطقه و انگیزه اینکه از ما نیرویی بگیرد وجود دارد.»^۷

۲۸۵

چگونگی تأمین مهمات برای توپ‌های دوربرد و رفع دیگر کمبودهای موجود و همچنین همکاری بیش از پیش نیروی زمینی سپاه و نیروی زمینی ارتش برای غلبه بر مشکلات، از جمله موضوعات مورد بحث در بخش سوم جلسه بعد از ظهر امروز قرارگاه خاتم الانبیا (ص) بود.

باتوجه به استفاده فراوان از مهمات برای مقابله با پاتک‌های شدید، پی‌درپی و طولانی ارتش عراق در منطقه فاو و همچنین دفاع در برابر حملات متعدد ارتش بعثی به خطوط پدافندی رزمندگان در دو ماه اخیر، جبهه‌های خودی با کمبود شدید مهمات سلاح‌های سنگین روبه‌رو شده است. سرهنگ جمالی در این باره گفت: «مهمات توپخانه در دو قلم کاتیوشا و مینی کاتیوشا به وضعیت بسیار وخیمی و نزدیک به صفر رسیده است و هرچه جلوتر می‌رویم به مرز بحران نزدیک می‌شویم. این را به برادر محسن (رضایی) یا هرکس دیگر باید گفت. اعلام می‌کنیم که موجودی رو به صفر است. ما چه با نامه و چه شفاهی این وضعیت خطرناک را اعلام کرده‌ایم.» محسن رفیق دوست و وزیر سپاه پاسداران، با اعلام اینکه مهمات ۱۰۷ و ۱۳۰ میلی‌متری خریداری شده و تاریخ حمل آن به ایران نزدیک است، افزود: وضعیت موجودی مهمات مربوط به سپاه را به فرمانده سپاه اعلام کرده‌ایم و باید طبق آن، برای مصرف برنامه‌ریزی کند. وی از سرهنگ جمالی خواست که در این زمینه با وزیر دفاع مذاکره کند. محسن رضایی نیز تأکید کرد مهمات مورد نیاز تا آخر سال جاری برآورد و رونوشت آن برای حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی ارسال شود.^۸

از سوی دیگر، باتوجه به اعزام تعجیلی یگان‌های سپاه پاسداران برای مقابله با هجوم ارتش عراق، این یگان‌ها دچار کمبودهایی از جمله مهمات شدند و هرچند قرار بود یگان‌های ارتشی مستقر در منطقه از آنها پشتیبانی کنند، اما طبق اظهارات جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش این امر به دلایلی از جمله محدودیت یگان‌های ارتش و نداشتن مجوز برای این کار محقق نشد. برای جلوگیری از بروز چنین مشکلاتی علی شمخانی و سرهنگ جمالی توافق کردند که مهمات لازم به یگان‌های سپاه واگذار و رسید آن دریافت شود تا بعد از چند روز، واحد لجستیک نیروی زمینی سپاه، آن را به ارتش برگرداند.^۹

در ادامه جلسه موضوع تعمیر توپ‌های دوربرد در مناطق مختلف عملیاتی مورد بحث قرار گرفت. حسن شفیعی‌زاده فرمانده توپخانه سپاه، درباره تعمیر و نگهداری توپ‌ها و رفع نیاز

توپ‌هایی که قطعه لازم دارند پیشنهاد کرد دو نماینده یکی از سپاه و دیگری از ارتش برای بررسی مشکلات و نیازمندی قطعات مشخص شود.^{۱۰}

همچنین تشکیل قرارگاه‌های مشترک سپاه و ارتش در جنوب و غرب و وظایف آن موضوع دیگر جلسه امروز، بود. اعضای جلسه بر ضرورت تشکیل چنین قرارگاه‌هایی برای هماهنگی دو سازمان ارتش و سپاه و دسترسی آسان فرماندهان به یکدیگر تأکید و در مورد راه‌اندازی قرارگاه‌های مشترک در جبهه شمالی، مذاکره کردند و مقرر شد برای بررسی و نتیجه‌گیری در این زمینه رحیم صفوی و سرهنگ جمالی عازم جبهه شمال غرب شوند.^{۱۱}

۲۸۶

فرمانده و مسئولان واحدهای نیروی زمینی سپاه پاسداران در جلسه شامگاه امروز، با حضور فرمانده کل سپاه و وزیر سپاه پاسداران، کمبودهای لجستیکی و نیروی انسانی برای ادامه نبرد با دشمن را مطرح و از وضعیت کنونی اظهار نگرانی کردند.* وزیر سپاه پاسداران با وجود اشاره به کاهش شدید درآمد ارزی دولت، درباره خرید برخی اقلام ضروری تا دو ماه دیگر، ابراز امیدواری کرد.

در آغاز جلسه فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران با اشاره به سلسله حملات اخیر ارتش عراق به خطوط پدافندی و ضرورت افزایش توان رزمی نیروهای خودی برای مقابله با قوای دشمن، گفت که برای رفع کمبود نیروی انسانی به ۸۵ هزار پاسدار و ۲۶۰,۰۰۰ پاسدار مشمول نیاز است. که در حال حاضر ۱۲۰,۰۰۰ بیشتر نداریم. وی اصلی‌ترین کمبودهای موجود را خودرو، ماشین‌آلات مهندسی، مهمات، قطعات یدکی سلاح‌ها و ماشین‌آلات، تجهیزات پدافند شیمیایی و مواد غذایی کنسرو شده اعلام کرد.

به گفته اکبر غمخور مسئول پشتیبانی سپاه پاسداران، برای تکمیل تجهیزات سازمان‌های یگان‌ها، طبق سازماندهی قبلی حداقل ۱۸۰۰ تویوتا وانت لازم است و برای سازمان جدید یعنی ۷۵ گردان جدید و یگان‌های تازه تأسیس که به‌تازگی ابلاغ شده، در مجموع ۳۵۰۰ خودروی تویوتا نیاز است. در حالی که دو، سه سال است به سپاه‌های نواحی تویوتا واگذار نشده است. وی سایر امکانات مورد نیاز برای تکمیل سازمان فعلی را ۶۶۰ تویوتا تانکر، ۹۹۰ آمبولانس، ۴۱۰ جیپ فرماندهی، ۲۹۵ جیپ مسلح به تفنگ ۱۰۶، ۳۵۰ موتورسیکلت، ۱۵۰ جرثقیل،

* این جلسه ساعت ۲۰:۵۰، در پایگاه منتظران شهادت اهواز آغاز شد و ساعت ۲۳:۳۰، پایان یافت. برادران حاضر در جلسه عبارت بودند از: محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه، محسن رفیق‌دوست وزیر سپاه، سیدعلی حسینی تاش مسئول ستاد نیروی زمینی سپاه، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه قدس، حسین ظریف‌منش مسئول واحد نیروی انسانی سپاه، حسن شفیع‌زاده فرمانده توپخانه سپاه، محمد باقری مسئول واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه، پاک‌پور مسئول واحد زرهی سپاه پاسداران، محمدباقر نیکخواه مسئول واحد پدافند شیمیایی، رجایی مسئول بهداری، خلخالی مسئول واحد پدافند هوایی نیروی زمینی سپاه، محمدابراهیم سنجقی مشاور فرمانده سپاه، اکبر غمخور مسئول واحد پشتیبانی سپاه، محمد ستار وفاپی از مسئولان مهندسی قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص) و مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران.

۵۰۰ کمپرسی، ۳۶۰ مینی بوس و... برشمرد. غمخوار میزان تجهیزات انهدامی در دوران طولانی نبرد والفجر ۸ را بسیار عمده اعلام کرد. وی همچنین افزود به تازگی ۱۲۰۰ تویوتا وانت و ۳۰۰ آمبولانس خریداری شده که از هفته آینده به تدریج وارد می شود. اکبر غمخوار هزینه استفاده از کمپرسی های مردمی که کرایه روزانه آنها ۲۵۰۰ تومان است را کلان توصیف کرد و گفت: «پیشنهاد خرید ۱۰۰۰ کمپرسی برای جنگ هنوز عملی نشده است.» وی خودروهای مناسب برای نقل و انتقال نیرو، کشیدن توپ، کاتیوشا، تویوتای شنی دار و خودروهای رفع آلودگی حملات شیمیایی را از دیگر کمبودهای موجود اعلام کرد.

غمخوار ضمن اعلام نیاز به قطعات مصرفی خودروها و لاستیک، کمبود ماشین آلات مهندسی و راه سازی، قطعات یدکی آنها و همچنین قطعات یدکی خودروهای تویوتا و موتورسیکلت ها گفت: «برخی قطعات نیست، برخی هم به دلیل مشکلات ارزی قابل تهیه نیست.» وی در مورد مهمات افزود که با توجه به خریدهایی که انجام شده مهمات توپخانه مشکلی ندارد، ولی مهمات ادوات و سلاح های ضد زره با کمبود و مشکلات زیادی روبه رو است. موجودی مهمات خمپاره ۸۱ میلی متری به صفر رسیده و با کمبود مهمات خمپاره ۶۱ و ۱۲۰ مواجه هستیم. از مشکلات اساسی، مهمات موشک تاو و موشک مالیوتکا است. مهمات آموزشی و کمک آموزشی هم نداریم.»

غمخوار همچنین در مورد وضعیت سلاح های سبک اظهار کرد: سلاح های انهدامی یگان ها در طول والفجر ۸ را تأمین کرده ایم، ولی با ابلاغ اخیر برای تشکیل ۷۵ گردان جدید، با کمبود سلاح مواجه می شویم. از وسایل اصلی نیروهای اطلاعات و شناسایی دورین است. گفته شد که دورین بسیاری از واحدها در عملیات منهدم شده است و واحد تدارکات موجودی اش به صفر رسیده و نمی تواند جایگزین کند. وی اضافه کرد به دلیل نداشتن سیستم، خرید قطعات تانک بسیار مشکل است، هر چند به تازگی مقداری از معارستان خریداری شده است. غمخوار درباره وسایل سنگر سازی و استحکامات مثل تیر آهن، پلیت و گونی گفت که اینها کمبود کشور است، پلیت اصلاً نیست.

از مشکلات دیگر یگان های رزم، کمبود محل اسکان نیرو در جبهه ها اعلام شد. مسئول واحد پشتیبانی سپاه پاسداران در این زمینه توضیح داد که بخشی از این مشکل را با استفاده از ساختمان های پیش ساخته حل کرده ایم، ولی تولید آن کم است.

حسن شفیع زاده فرمانده توپخانه نیروی زمینی سپاه، از جمله مشکلات توپخانه را کمبود توپ های کالیبر متوسط و قطعات یدکی توپ ها از جمله توپ های ۱۳۰ و کاتیوشا، امکانات کمک آموزشی، نیاز به آموزش های تعمیر و نگهداری توپ های مختلف و نیاز به خودروهای بیشتر از ۸ تن برای نقل و انتقال توپ ها اعلام کرد.

محمد باقر نیکخواه مسئول واحد پدافند شیمیایی، در ادامه جلسه با توجه به افزایش و گسترش حملات شیمیایی عراق، بر ضرورت آموزش کافی نیروها و تهیه تجهیزات لازم تأکید کرد و گفت: «امکانات فعلی جوابگوی این تک های شیمیایی گسترده نیست.» وی افزود: رزمندگان، عزیزان

این کشور هستند که به امانت، دست ما سپرده شده‌اند. نیکخواه از جمله مشکلات را کمبود ماسک، نارسا بودن دستگاه‌های شناسایی و آشکارسازی نوع گاز شیمیایی و دستگاه‌های رفع آلودگی برشمرد. نیکخواه کیت‌های آشکارساز موجود را ابتدایی و باقیمانده از جنگ دوم جهانی اعلام کرد و گفت: «دستگاه‌های جدید اتوماتیک ساخته شده که عراق هم چند دستگاه از آلمان خریده است.» وی ادامه داد وزارت سپاه و جهاد سازندگی دستگاه‌هایی برای خنثی‌سازی و رفع آلودگی مواد شیمیایی ساخته‌اند. نیکخواه بر ضرورت بررسی و استفاده از طرح‌های متخصصان شیمی، طرح‌های استفاده از هواپیما و بالگرد، استفاده از ماشین‌های آتش‌نشانی برای خنثی‌سازی مناطق آلوده گسترده، ضرورت آموزش نیروها و تهیه متون آموزشی تأکید کرد.

در ادامه جلسه، محمد ستار وفایی از مسئولان قرارگاه مهندسی خاتم‌الانبیاء(ص) گفت: سپاه پاسداران ۱۰۰ گردان مهندسی دارد. ۱۸۷۰ دستگاه مهندسی کمبود داریم که این باتوجه به سازمان قبلی است و چون قرار است سازمان گسترش یابد، نیازها بیش از این است. وی افزود استحکامات در عملیات مصرف شده و برای پدافند چیزی باقی نمانده است.

خلخالی مسئول پدافند هوایی نیروی زمینی سپاه، مشکلات این واحد را تعمیرات و مرکز آن، پادگان‌های آموزشی و پشتیبانی آموزشی ذکر کرد و با اعلام اینکه ۱۲۸ توپ ضدهوایی موجود است، خاطرنشان کرد که تعداد دیگری توپ نیز موردنیاز است.

دکتر رجایی مسئول بهداری سپاه پاسداران، در ادامه جلسه وضعیت دارو را مطلوب اعلام کرد و درمورد بخشی از نیازهای پزشکی گفت: ۵۰ درصد کمبود آمبولانس داریم. همچنین به اتوبوس آمبولانس و قایق آمبولانس و محل سقف‌دار در اهواز برای ۵۰۰ تخت بیمارستانی نیاز داریم.^{۱۲}

پس از توضیحات مسئولان، محسن رفیق‌دوست وزیر سپاه پاسداران، به بیان وضعیت خرید و تولید اقلام دفاعی موردنیاز سپاه پاسداران پرداخت. وی در ابتدا توجه حضاران را به کاهش شدید درآمد ارزی کشور جلب کرد و گفت که درآمد ارزی کشور در سال گذشته حداقل ۱۵ میلیارد دلار بود که ۳/۵ میلیارد دلار آن به دفاع اختصاص داده شد، اما امسال درآمد ارزی کشور حداکثر ۹ و حداقل ۷ میلیارد دلار پیش‌بینی می‌شود که ۲ میلیارد دلار آن به دفاع اختصاص یافته است.

وزیر سپاه پاسداران با اشاره به اینکه دریافت ارز برای خریدهای خارجی با دشواری انجام می‌شود، گفت: تعدادی اتوبوس، مینی‌بوس و وانت پیکان تهیه شده که درحال انتقال به انبار است. وی با اعلام اینکه تعداد ۱۲۰۰ وانت تویوتا با مشکلات بسیار خریداری شده که بخش‌های دیگری نیز متقاضی این خودروها هستند، باتوجه به نیاز شدید یگان‌های رزمی سپاه پاسداران، از فرماندهی سپاه خواست در برابر درخواست بخش‌های دیگر مقاومت کند. وی افزود: حدود ۶۰۰ دستگاه مهندسی را به پای خرید رسانده‌ایم و منتظر اختصاص ارز هستیم. وی تأمین ارز را کاری دشوار و پرفشار اعلام کرد.

محسن رفیق‌دوست درمورد مهمات گفت: مهمات توپخانه بجز کاتیوشا طبق روال گذشته فراهم می‌شود. از پاییز، ماهانه، ۱۵ هزار گلوله توپ ۱۲۲ میلی‌متری تولید می‌کنیم. مهمات بیشتر تانک‌های

موجود را خریده‌ایم. در مورد مهمات مینی کاتیوشا مشکلی نداریم، ولی در مورد مهمات سایر ادوات و خمپاره‌اندازها تا دو ماه دیگر، مشکل داریم. وی افزود: حدود ۵۰۰ قبضه توپ دوربرد، ۴۰۰ قبضه توپ‌های پدافند هوایی، قطعات تانک‌های تی ۶۲ و تی ۷۲ و اقلام دیگری خریداری شده که به تدریج وارد می‌شود. سلاح آرپی.جی ۷ تولید سپاه مورد تأیید قرار گرفته و در آینده مشکلی در تأمین آن نداریم و تا آخر سال، ۳ هزار قبضه انواع خمپاره‌انداز تولید می‌کنیم. همچنین برای تولید ماسک شیمیایی یک بار مصرف در تلاش هستیم؛ قرار است تعدادی هم از همین ماسک‌های فعلی خریداری شود. اخیراً گفته شده که فرانسه رادار رازیت می‌فروشد، ولی بعید است بفروشد.

وزیر سپاه پاسداران در ادامه گفت که باتوجه به افزایش گسترده اعزام نیروهای مردمی به جبهه‌ها که برای ما قابل پیش‌بینی نبود، دچار کمبود لباس و پوتین هستیم که برای رفع کمبود آنها تلاش خواهیم کرد. وی در مورد برخی وسایل تبلیغات مثل بلندگو و ... گفت: این وسایل را می‌خریم، ولی برای خرید دوربین، ضبط و امثال اینها فعلاً بودجه نداریم.^{۱۳}

مسئول ستاد نیروی زمینی سپاه در ادامه جلسه نیاز سازمان رزم سپاه پاسداران به نیروی انسانی را تشریح کرد و گفت: «باتوجه به دستور گسترش سازمان رزم از ۱۷۰ گردان به ۱۸۰ گردان و ۷۵ گردان احتیاط و نیز نیازهای مناطق مختلف کردستان به نیرو، در هر زمان باید ۱۰۰ هزار نیرو در سازمان رزم فعال باشند. با این حساب و با در نظر گرفتن نوبه‌ای کردن اعزام نیروها، در مجموع باید ۱۶۰ هزار نیرو داشته باشیم که فعلاً ۶۸ هزار نیروی پاسدار داریم، یعنی در حال حاضر حدود ۱۰۰ هزار نیروی کادر کم داریم.» به گفته حسینی تاش مأموریت کوتاه‌مدت نیروهای بسیجی، کارایی آنان را کاهش داده است.

علی شمشخانی در پاسخ به سؤال فرمانده کل سپاه درباره دلیل جذب کم پاسدار افتخاری، آن را ناشی از ناکافی بودن تبلیغات دانست و گفت: «تاکنون فقط ۱۶ هزار نفر به‌عنوان پاسدار افتخاری ثبت‌نام کرده‌اند.» حسین ظریف‌منش نیز علاوه بر مشکلات مربوط به شیوه تبلیغات، نامشخص بودن وضعیت شغلی و حقوقی پاسداران افتخاری را مزید بر علت دانست. فرمانده کل سپاه راهکار پیشنهادی را جذب نیروی بسیجی و دانشجویان برشمرد و گفت: اگر نیروهای بسیجی را به جای سه ماه، شش ماه جذب کنید خیلی از مسائلتان حل می‌شود. همچنین ما ۱۲۰ هزار دانشجو داریم که می‌توانید آنان را به‌عنوان پاسدار افتخاری جذب کنید.^{۱۴}

۲۸۷

بامداد امروز، اجرای آتش مؤثر توپخانه خودی، مانع عملی شدن تصمیم دشمن برای حمله به منطقه بجلیه و شرهانی شد. در بعدازظهر روز جاری نیز حمله نیروهای تیپ ۱۰ سیدالشهدای سپاه در همین منطقه، تلفات و خساراتی به دشمن وارد کرد. در این حال، سخنگوی نظامی عراق مدعی شد که ارتش عراق دو حمله ایران را در منطقه فکه دفع کرده است.

واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران در گزارشی درباره حوادث امروز منطقه فکه و شمال آن، اعلام کرد: «در ساعت ۵ بامداد ۱۳۶۵/۲/۲۲، ارتش عراق آتش شتیدیه شدیدی روی مواضع خودی اجرا کرد و قصد تک با نیروهای پیاده را داشت که با اجرای آتش متقابل، تک دشمن متوقف شد و ضایعاتی به واحدهای مهاجم وارد گردید. ارتش عراق در ساعت ۱۵ امروز نیز آتش شتیدیه و انبوهی روی مواضع لشکر ۱۷ علی ابن ابی طالب^(ع) سپاه اجرا کرد. در همین زمان، نیروهایی از تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) در تپه‌های غرب شیار بجلیه، به گروهی از نیروهای متجاوز حمله کردند. در این حمله تعدادی از افراد دشمن کشته و ۱۲ نفر از آنها اسیر شدند. در مجموع طی سه روز اخیر تا امروز، اسیران تخلیه شده بیش از ۶۰ نفرند.»^{۱۵}

قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص) در اطلاعیه‌ای اعلام کرد که رزمندگان اسلام امروز، موفق به دفع دو حمله ارتش عراق در مناطق بجلیه و شرهانی در شمال فکه شدند. گفتنی است که حملات دشمن در این مناطق با به‌کارگیری یک گردان زرهی و دو گردان پیاده انجام شد. در این تهاجم تعدادی از مهاجمان کشته یا زخمی شدند و ۱۲ دستگاه تانک، تعدادی نفربر، خودرو و ادوات ارتش عراق نیز بر اثر اجرای آتش توپ‌های رزمندگان منهدم شد.^{۱۶}

از سوی، رادیو صوت‌الجماهیر عراق به نقل از اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۲۳ فرماندهی کل ارتش بعث عراق ادعا کرد که «نیروهای سپاه چهارم در بخش شرق میسان [فکه و شمال آن] توانستند دو حمله متوالی ایران را طی روز گذشته و امروز، دفع کنند و تلفات و خساراتی را [به آنها] وارد کنند.»^{۱۷} این رادیو در ادامه به نقل از سخنگوی نظامی عراق در همین باره گفت: «در ساعت ۹ صبح، نیرویی به استعداد یک گردان پیاده با پشتیبانی توپخانه و تانک سعی در نزدیک شدن به مواضع نیروهای سپاه قهرمان چهارم را داشت که نیروهای این سپاه توانستند اغلب افراد آن را نابود سازند.» همچنین ارتش عراق مدعی شد: «تلفات ایران در دو حمله ناکام، بیش از یک تیپ پیاده و تعداد زیادی زخمی و انهدام ۶ تانک، ۵ توپ ۱۰۶، یک موشک‌انداز لوله‌ای، ۲ نفربر زرهی و ۹ خودروی مختلف بوده است.»^{۱۸}

۲۸۸

مواضع ارتش عراق در مناطق ایلام، باختران، فاو و ام‌القصر هدف آتش توپ‌های دوربرد قرار گرفت و خسارات و تلفاتی به واحدهای عراقی وارد شد. ارتش عراق نیز همچنان برای تقویت قوای خود در منطقه فاو تلاش می‌کند.

به گزارش خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی، در تبادل آتش سلاح‌های سنگین در مناطق ایلام و باختران، ضمن جلوگیری از نقل و انتقالات دشمن، ۳ سنگر اجتماعی، ۳ پست دیدبانی و یک خودروی ارتش عراق منهدم شد و تعدادی از نیروهای عراقی کشته شدند. همچنین در محورهای فاو - بصره و فاو - البحار با اجرای آتش مؤثر سلاح‌های دوربرد نیروهای خودی چندین انبار مهمات، یک خودروی فرماندهی و ۳ کامیون حامل تجهیزات عراق خسارات دید.

بنا بر اعلام قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص)، ساعت ۱۰:۳۰ امروز، تأسیسات بندری ام‌القصر هدف آتش توپ‌های دوربرد ایران قرار گرفت و خسارات سنگینی به آن وارد شد.^{۱۹} واحد اطلاعات ژاندارمری جمهوری اسلامی نیز اعلام کرد که ارتش عراق در نظر دارد با استفاده از هواپیما و بالگرد تعدادی از عشایر طرف‌دار خود را از منطقه سلیمانیه در جبهه شمال‌غرب، برای تقویت نیروهای مستقر در فاو اعزام کند.^{۲۰}

۲۸۹

قرارگاه مقدم رمضان در مکاتبه با فرماندهی قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) ضمن اشاره به حمله عراق در منطقه گردشوان درمورد احتمال سقوط ارتفاعات کرگزین، کلاشین و ارتفاعات منطقه عمومی اشنویه و نیز تجمع نیروهای عراقی در منطقه چوارتا و احتمال حمله آنها هشدار داد. قرارگاه نجف ۲ هم از تحرکات جدید عراق در منطقه مهران خبر داد.

محمدباقر ذوالقدر فرمانده قرارگاه رمضان، در اولین دقایق بامداد امروز، در تماس با قرارگاه نیروی زمینی سپاه اعلام کرد که دشمن در منطقه گردشوان و کوه سروکه، تک کرده و ارتفاعات منطقه گردشوان که نیروهای ارتش در آن مستقر بودند را تصرف کرده است.^{۲۱} اکنون ارتفاعات بریزین، کرگزین و کلاشین به شدت در خطر سقوط می‌باشد و باتوجه به موقعیت راهبردی ارتفاعات یادشده و اخبار مکرری که از یک ماه پیش تاکنون، درباره قصد دشمن برای تصرف کوه‌های مذکور رسیده است، سقوط آنها در صورت سستی در پدافند حتمی می‌باشد.

فرمانده قرارگاه رمضان باتوجه به اهمیت این ارتفاعات، به‌ویژه کلاشین در عملیات‌های منظم و نامنظم، درخواست کرد برای حفاظت و پدافند از آنها به یگان‌های مستقر در منطقه دستور لازم داده شود و تأکید کرد که «در صورت تصرف ارتفاعات کلاشین، شهر اشنویه و پادگان‌های پسوه و جلدیان و کلیه جاده‌های منتهی به مرز از نقره، زیر تیر مؤثر توپخانه دشمن قرار خواهد گرفت.»^{۲۲} قرارگاه رمضان همچنین با اعلام خبر تجمع ۱۵ هزار نیروی کرد عراقی در مناطق چوارتا، کنارود و دره شیلا و احتمال حمله آنها افزود تعدادی از نیروهای ارتش عراق با سلاح سبک و سنگین از منطقه دربندیخان وارد چوارتا شده‌اند.^{۲۳}

به گزارش قرارگاه نجف ۲، در منطقه مهران، نیروهای عراقی اقدام به ایجاد ۱۸ موضع توپ و تانک کرده‌اند و تعدادی دیگر نیز در حال حفر کانال می‌باشند.^{۲۴}

۲۹۰

در حمله امروز هواپیماهای عراقی به جزیره خارک، لوله‌های انتقال نفت خسارت دید. عراق ضمن تکذیب خبر ایران مبنی بر سرنگون کردن یک جنگنده عراقی، ادعا کرد به یک هدف بزرگ دریایی در نزدیکی سواحل ایران، حمله کرده است. ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی درمورد احتمال حملات هوایی شدیدتر عراق به منابع حیاتی ایران، هشدار داد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، ساعت ۱۳:۱۲ امروز، دو هواپیمای عراقی از ارتفاع بالا با ریختن ۴ بمب جزیره خارک را هدف قرار دادند. بر اثر اصابت این بمب‌ها به لوله‌های انتقال نفت خام، خسارت‌هایی به آنها وارد شد. این حمله، آتش‌سوزی و تلفاتی نداشت.^{۲۵}

ارتش عراق در اطلاعیه نظامی امروز خود، علاوه بر اعلام حمله به جزیره خارک، ادعا کرد هواپیماهایش در ساعت ۹:۰۶ (ساعت ۸:۳۶ به وقت تهران)، یک هدف دریایی بزرگ را در نزدیکی سواحل ایران مورد حمله دقیق و مستقیم قرار داده‌اند.^{۲۶}

رادیو آمریکا در بخش شامگاهی خود، ضمن اشاره به اطلاعیه عراق درباره هدف قرار دادن جزیره خارک و حمله به یک هدف بزرگ دریایی، اصطلاحی که عراق برای توصیف حمله به نفتکش‌ها به کار می‌برد، افزود: «شرکت‌های امدادی دریایی در خلیج فارس در مورد دریافت پیام‌های کمک از کشتی‌ها در منطقه خلیج فارس گزارشی منتشر نکرده‌اند.»^{۲۷}

از سوی دیگر، عراق بیانیه ایران را درباره سرنگونی یک هواپیمای عراقی با موشک‌های زمین‌به‌هوا در روز گذشته، تکذیب کرد.^{۲۸}

فرماندهی اطلاعات ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران در نامه‌ای به دبیرخانه شورای عالی دفاع با اشاره به حمله هوایی عراق به پایگاه تهران در روز ۱۳۶۵/۲/۱۷، اعلام کرد: «با نگرش به امکانات نیروی هوایی عراق و نیز دارا بودن موشک‌های پیشرفته هوا به زمین لیزری و هواپیماهای مدرن میگ ۲۵، سوخوی ۲۵، میگ ۲۷، میراژ اف ۱ و توپولوف ۲۲ نیروی هوایی آن کشور را قادر ساخته که در هر زمان تأسیسات حیاتی و حساس جمهوری اسلامی را در عمق مورد تهدید قرار دهد. بنابراین با توجه به فعالیت متقابل نیروی هوایی خودی علیه هدف‌های اقتصادی دشمن، انجام هرگونه عملیات شدیدتر از سوی نیروی هوایی عراق علیه منابع حیاتی جمهوری اسلامی ایران در آینده متصور است.»^{۲۹}

۲۹۱

به گفته یک افسر پناهنده عراقی، بر اثر انفجار یک انبار گلوله‌های شیمیایی عراق، در فروردین ماه سال جاری در شرق دریاچه نمک (منطقه فاو) تعداد زیادی از نیروهای عراقی کشته شدند. روزنامه اطلاعات در شماره امروز خود، به نقل از یک افسر ارتش عراق که به تازگی در منطقه عملیاتی والفجر ۸ به ایران پناهنده شده، نوشته است که در روز ۱۳۶۵/۱/۲۸، در پی اجرای آتش توپخانه ایران، یک انبار بزرگ گلوله‌های شیمیایی در شرق دریاچه نمک منفجر شد و تعداد زیادی از نیروهای ارتش عراق کشته یا مجروح شدند.

وی گفت: «هفت لشکر و تیپ که در منطقه شرق دریاچه نمک مستقر بودند، به علت گستردگی پخش گازهای شیمیایی صدمات سنگینی دیده‌اند. البته وزش باد در منطقه به افزایش تعداد مجروحین این حادثه کمک زیادی کرد، به نحوی که تا شعاع چندین کیلومتر، منطقه از گازهای

شیمیایی پوشانده شده بود.» این افسر عراقی افزود: «جمع کثیری از نیروهای تحت امر من نیز در جریان انفجار این گلوله‌های شیمیایی جان خود را از دست دادند یا به‌سختی مجروح شدند.» وی در خاتمه خاطر نشان کرد: به‌دلیل اینکه در سال‌های گذشته، با نیروهای مبارز و مسلمان عراقی از جمله حزب الدعوة همکاری‌هایی داشتم و در هنگام وقوع این حادثه در مرخصی بودم، فرماندهان عراقی تصور کردند که مختصات این انبار مهمات را من به‌نحوی به نیروهای ایرانی رسانده‌ام و به‌دلیل همین سوءظن که تهدید جدی را متوجه جان من کرده بود، تصمیم گرفتم به جمهوری اسلامی پناهنده شوم.^{۳۰*}

۲۹۲

فرمانده نیروی دریایی ارتش ایران در واکنش به مزاحمت ناوشکن‌های امریکایی و فرانسوی در خلیج فارس برای واحدهای نیروی دریایی ایران که مأموریت بازرسی کشتی‌ها را دارند، در اخطار شدیدالحنی اعلام کرد در صورت تکرار این‌گونه مزاحمت‌ها به‌شدت با آنها برخورد خواهد شد. این اظهارات با واکنش امریکا و فرانسه مواجه گردید. امروز، یک فروند کشتی در خلیج فارس مورد بازرسی قرار گرفت.

ناخدا ملک‌زادگان فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران

فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران امروز، در گفت‌وگویی با روزنامه اطلاعات آخرین تحولات و تحرکات ناوهای امریکایی و فرانسوی را در آب‌های خلیج فارس و دریای عمان تشریح کرد. ناخدا ملک‌زادگان با اشاره به استقرار ۳ ناوشکن موشک‌انداز امریکایی و فرانسوی در اطراف حریم امنیتی ایران، گفت: «دو ناوشکن امریکایی "دیوید آر. ری" و "وای پرل" به همراه یک ناو موشک‌انداز فرانسوی که هر سه مجهز به هلیکوپتر می‌باشند هم‌اکنون در اطراف حریم امنیتی ایران در حال گشت‌زنی می‌باشند. این ناوشکن‌ها که عموماً در اطراف آب‌های ساحلی کشورهای حاشیه خلیج فارس و خصوصاً نزدیک

* خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد: به‌دنبال اظهارات این اسیر عراقی، از مسئول بیمارستان صحرایی حضرت فاطمه^(س) در منطقه عملیاتی والفجر ۸ کسب اطلاع شد که آیا در روز پنجشنبه ۲۸ فروردین از رزمندگان ایرانی کسی به‌علت استنشاق گازهای شیمیایی مصدوم شده بود یا نه و آیا کسی به این بیمارستان منتقل شد؟ وی گفت: انتقال بعضی مجروحان به بیمارستان باتوجه‌به اینکه در آن روز نه بمباران شیمیایی و نه گلوله‌باران شیمیایی شده بود، برای ما تعجب‌برانگیز بود. این مسئول افزود: بحمدالله جراحات نیروهای خودی آن‌چنان گسترده و عمیق نبود و چند تن از آنان در همین بیمارستان مداوا و جمعی نیز برای ادامه معالجه به تهران اعزام شدند. [روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۲۲، ص ۱۵]

سواحل عمان و فجیره استقرار یافته‌اند، برخی اوقات به‌عنوان اسکورت و قدرت‌نمایی، همراه کشتی‌های کشورهای جنوبی منطقه تردد می‌کنند.» وی افزود: «به‌تازگی مشاهده می‌شود که این کشتی‌ها در اجرای مأموریت واحدهای نیروی دریایی کشورمان در امر بازرسی کشتی‌هایی که دارای کالا برای رژیم عراق هستند، مزاحمت‌هایی را ایجاد می‌کنند که ما از طرق مختلف به این کشتی‌ها هشدار داده‌ایم، لیکن اگر این کار آنها ادامه پیدا کند و در اجرای مأموریت واحدهای ما اختلالی ایجاد کنند، شدیداً با آنها برخورد خواهیم کرد.» ناخدا ملک‌زادگان در ادامه خاطر نشان کرد: «ما کماکان به وظیفه خطیر خویش مبنی بر بازرسی کشتی‌های مشکوک به حمل کالا برای رژیم عراق ادامه می‌دهیم ... و در صورتی که اسکورت کشتی‌های حامل کالا برای رژیم عراق از سوی ناوهای امریکایی همچنان ادامه یابد و برایمان مسجل شود که حضور این کشتی‌ها تهدیدی علیه منافع ما به حساب می‌آید، آن موقع قاطعانه وارد عمل خواهیم شد.» وی همچنین هشدار داد: «کشتی‌های امریکایی باید از این مسئله اجتناب ورزند تا در آینده درگیری پیش نیاید. این اخطار ما جدی است و تاکنون از طرق مختلف به کشتی‌های امریکایی اعلام شده است.»^{۳۱}

چند ساعت پس از اظهارات ناخدا ملک‌زادگان، خبرگزاری فرانسه از پاریس، واکنش منابع فرانسوی را چنین منعکس کرد: «منابع فرانسوی اعلام کردند هیچ مشکل خاصی طی روزهای اخیر با نیروی دریایی ایران در منطقه خلیج فارس ایجاد نشده است. این منابع افزودند که کشتی‌های فرانسوی به‌طور دائم در منطقه خلیج فارس حضور داشته‌اند و در صورت ترک یکی از آنها، کشتی دیگری جایگزین آن می‌شود و حضور آنها در صورت لزوم حمایت از کشتی‌های تجاری فرانسوی را تضمین می‌کند.»^{۳۲} خبرگزاری فرانسه همچنین گزارش داد: «کاخ سفید واشنگتن، امروز، اعلام کرد از حملات ایران علیه کشتی‌های عربستان سعودی در خلیج فارس شدیداً نگران است و مصمم است از آزادی رفت‌وآمد دریایی در این منطقه استراتژیک دفاع کند.» در بیانیه کاخ سفید آمده است: «ما از آن بیمناکیم که مخالفت کنگره با فروش اسلحه به عربستان سعودی این احساس غلط را به‌وجود آورده باشد که تعهد امریکا در قبال آزادی کشتیرانی در خلیج فارس و "دفاع از خود" عربستان سعودی کاهش یافته است. هر عقیده‌ای از این دست و خامت‌بار خواهد بود. ما قویاً از "دفاع از خود" عربستان سعودی (خوددفاعی) حمایت می‌کنیم. ریاست‌جمهوری امریکا همچنین مصمم است آزادی رفت‌وآمد دریایی و از جمله رفت‌وآمد نفتکش‌ها را در خلیج فارس تأمین کند.»^{۳۳}

در همین حال ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی امروز، از بازرسی یک فروند کشتی تجاری در آب‌های خلیج فارس خبر داد. به گزارش این ستاد، پس از حصول اطمینان از اینکه کشتی مذکور محموله‌ای برای کشور عراق حمل نمی‌کند، اجازه ادامه مسیر به آن داده شد.^{۳۴}

۲۹۳

اعلام نتایج درگیری‌های اخیر نیروهای سپاه و گروه‌های ضدانقلاب، احداث دو پایگاه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و گروه خبات و دریافت تجهیزات جاسوسی از ارتش عراق و همچنین فشار عراق به سران حزب دمکرات برای حمله به پایگاه‌های جمهوری اسلامی از مهم‌ترین خبرهای امروز استان کردستان و مناطق مرزی شمال غرب کشور است.

قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) گزارش داد از ۱۲ تا ۲۲ اردیبهشت‌ماه در چندین درگیری میان رزمندگان با افراد گروه‌های ضدانقلاب در شهرهای بوکان، سردشت، بانه، تکاب، پیرانشهر و سنندج، تعداد ۹ تن از افراد این گروه‌ها کشته و ۱۰ تن زخمی شدند و یک نفر هم اسیر شد. از نیروهای خودی نیز یک تن مجروح گردید.^{۳۵}

همچنین بنا بر اعلام استاندار کردستان در طول روزهای ۱۶ تا ۱۳۶۵/۲/۲۲، در سه مورد درگیری در این استان، از نیروهای خودی ۸ تن شهید و ۴ تن مجروح شدند. تلفات افراد ضدانقلاب در این درگیری‌ها ۲ کشته و ۲ مجروح اعلام شده است.^{۳۶}

سپاه اشنویه نیز خبر داد: امروز، نیروهای گردان حضرت رسول (ص) از منطقه گردشوان به شهر بازگشتند، ولی یک گروهان از گردان جندالله هنوز در این منطقه به سرمی برد که از آنان ۲ تن شهید، ۹ تن مجروح و ۱۷ تن مفقود شده‌اند. از گروهان ویژه مازندران نیز ۲ نفر مجروح و ۱۱ نفر مفقود شده‌اند. همچنین یک گروهان از نیروهای گردان جندالله و یک دسته از نیروهای ستادی در منطقه عملیاتی کلاشین مستقر شده‌اند.^{۳۷}

به گزارش سپاه ناحیه کردستان، در ساعت ۱۰ شب، در ساوجی واقع در منطقه مریوان، درگیری پراکنده‌ای آغاز شد. با تشدید درگیری در ساعت ۱۲ شب، نیروهای گردان جندالله برای پشتیبانی از پایگاه ساوجی به سوی آنها حرکت کردند و به محض رسیدن به محل با عناصر ضدانقلاب درگیر شده و آنها را مجبور به فرار کردند و سپس به تعقیب آنها پرداختند، اما اثری از آنان نیافتند.^{۳۸*}

از سوی دیگر، فرماندهی قرارگاه رمضان اعلام کرد: «نیروهای سازمان مجاهدین خلق [منافقین] در منطقه کنه‌ماسی یک مقر جدید و وسیع تأسیس کرده و در آنجا به ایست و بازرسی می‌پردازند. همچنین گروه خبات در فاصله یک کیلومتری از مقر منافقین پایگاهی جدید احداث کرده و ۸۰ نیروی مسلح در آن مستقر کرده‌اند.»^{۳۹}

سپاه پاسداران سردشت نیز گزارش داد که دولت بعثی عراق یک فرستنده رادیویی در اختیار گروه خبات قرار داده است. این ایستگاه اکنون در ماووت عراق مستقر شده است. همچنین فرستنده‌ای در اختیار منافقین قرار گرفته تا تمامی پیام‌های ایران را شنود و به حزب بعث گزارش دهند.^{۴۰} گزارش ژاندارمری جمهوری اسلامی به وزارت اطلاعات حاکی است: به تازگی رژیم بعث عراق از سران حزب دمکرات خواسته تا تعدادی از افراد خود را برای سرگرم کردن نیروهای خودی به کردستان گسیل کرده و سپس بقیه آنها به پایگاه‌های نیروهای ایران حمله کنند.^{۴۱}

* نیروهای خودی ساعت ۸ صبح ۱۳۶۵/۲/۲۳، به پایگاه‌های خود بازگشتند.

۲۹۴

انقلابیون مسلمان کرد عراقی با اجرای چند عملیات علیه پایگاه‌های نظامی عراق در مناطق العماریه، اربیل، سقلاوه، کرکوک و موصل تلفات و خساراتی به نظامیان عراقی وارد کردند. واحد مرکزی خبر به نقل از نشریه عربی زبان *الشهید* گزارش داد: انقلابیون مسلمان کرد عراقی دو پایگاه نظامی رژیم صدام را در منطقه العماریه، مورد حمله قرار دادند و پس از نبردی چندروزه موفق به انهدام این دو پایگاه شدند. در این عملیات دست کم ۶ تن از نیروهای بعثی کشته شدند. بنا بر این گزارش، انقلابیون مسلمان کرد عراقی همچنین به یک نفربر نظامی در جاده دشت حیران حمله کردند و در یک سلسله عملیات دیگر مرکز پلیس محلی استان اربیل و مقر امنیتی شهر سقلاوه و همچنین پادگان دیرلوک در منطقه دهوک را مورد هجوم قرار دادند که منجر به نابودی تعداد زیادی از تجهیزات نظامیان بعثی و کشته شدن جمعی از آنها شد.^{۴۲}

روزنامه *اطلاعات* نیز در گزارشی به نقل از پیشمرگان حزب الله کرد که طرف دار مجلس اعلائی انقلاب اسلامی عراق هستند، نوشته است: سحرگاه ۲۲ اردیبهشت، در محور عربت، در جریان یک درگیری بین انقلابیون مسلمان کرد و نظامیان عراق، ۲۸ نفر از نیروهای عراقی کشته یا مجروح شدند. در این درگیری ۲ خودروی نظامیان عراقی منهدم شد.

همچنین انقلابیون مسلمان کرد عراقی در هفته گذشته، در سه عملیات جداگانه در منطقه کرکوک و موصل ۱۱ تن از مزدوران رژیم صدام را به هلاکت رساندند. به گزارش واحد مرکزی خبر و به نقل از صدای انقلاب اسلامی عراق، انقلابیون مسلمان کرد عراقی در این عملیات ۳ خودروی متعلق به نیروهای امنیتی را با آرپی.جی هدف قرار دادند. به گفته شاهدان عینی در بین کشته شدگان جنازه یک افسر و ۳ مأمور امنیتی مشاهده شده است.^{۴۳}

۲۹۵

مباران پالایشگاه تهران، ظرفیت تولید فرآورده‌های نفتی را به شدت کاهش داده است و احتمال سهمیه بندی مواد سوختی وجود دارد. به گفته وزیر نفت با توجه به نوع کارکرد اسکله‌های تازه ساز در بندر گناوه، تغییر سیستم کاربری آنها مشکل خواهد بود.

خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی محرمانه آورده است: «دراثر حمله چهارشنبه گذشته [۱۳۶۵/۲/۱۷] عراق به پالایشگاه تهران، فعالیت این پالایشگاه حداقل تا یک ماه آینده، متوقف خواهد بود و در آن زمان نیز تنها احتمال بهره برداری از نیمی از ظرفیت پالایشگاه وجود خواهد داشت. در حال حاضر کارشناسان در صددند تا با استفاده از بخش‌های سالم و صدمه ندیده دو پالایشگاه قدیم و جدید بتوانند تنها از ۱۴۰ هزار بشکه در روز ظرفیت تصفیه نفت خام پالایشگاه تهران بهره برداری نمایند.* به گفته منابع نظامی، پدافند هوایی پالایشگاه تهران، تا آن حد مورد اطمینان بوده که حتی از

* به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، میزان نیاز به انواع مواد سوختی در کشور حدود ۶۲۵ هزار بشکه در روز می باشد که این رقم از تصفیه بالغ بر یک میلیون بشکه نفت خام در روز در داخل و خارج از کشور تأمین می شود.

آن برای پوشش هوایی شهر تهران در هنگام حملات عراق به مناطق مسکونی استفاده می‌شده است، ولی حمله پنج روز پیش عراق، آن‌چنان سنگین و مؤثر بوده است که بدون بررسی دقیق می‌توان گفت نیمی از کل تأسیسات پالایشگاه از بین رفته است. شاهدان عینی و کسانی که از پالایشگاه پس از حمله بازدید کرده‌اند می‌گویند بر روی دیوارها آثار گلوله‌های شلیک‌شده از هواپیما وجود دارد و این نشان می‌دهد که هواپیماها از ارتفاع نسبتاً پایین پرواز کرده‌اند و بدین جهت میزان خسارات وارده به علت دقت در هدف‌گیری، سنگین است. ... پالایشگاه تهران متشکل از دو واحد قدیم و جدید، موسوم به پالایشگاه اول و پالایشگاه دوم، هرکدام با ظرفیت ۱۴۰ هزار بشکه تصفیه نفت خام در روز می‌باشد. در اثر حمله عراق بخش تقطیر (آیزوماکس) و گاز مایع پالایشگاه جدید و همچنین نیروگاه برق واحد بخار و واحد آب پالایشگاه قدیم به‌طور کلی از بین رفته است. با احتساب این صدمات به نظر می‌رسد برآورد ریالی خسارات بسیار بالا باشد. آقازاده وزیر نفت، ضمن تأیید خسارات وارده، هزینه لازم برای ترمیم و بازسازی بخش‌های صدمه‌دیده را بیش از چند میلیارد تومان برآورد کرد. به گفته وزیر نفت، وزارت نفت در صدد است که تا ۲۰ روز آینده حداقل نیمی از ظرفیت کل پالایشگاه را مجدداً راه‌اندازی کند، ولی بهره‌برداری از بقیه ظرفیت پالایشگاه به زمان بیشتری که احتمالاً بیش از چندین ماه خواهد بود نیاز دارد. ... آقازاده افزود سعی ما این است که شرایط موجود در سوخت مصرفی مردم، صنعت و حمل‌ونقل تأثیر شدیدی نگذارد، ولی اگر امکان استفاده از بخشی از ظرفیت پالایشگاه تهران به‌وجود نیاید، ما مجبور خواهیم بود تغییراتی در برنامه‌های خود ایجاد کنیم که سهمیه‌بندی از جمله حتمی‌ترین برنامه‌ها خواهد بود. البته ممکن است این تصور پیش‌آید که کمبودهای ناشی از عدم کار پالایشگاه‌های داخل را می‌توان با واردات فرآورده از خارج از کشور برطرف نمود، ولی آنچه در این زمینه نیز قدرت اجرایی دولت را با محدودیت مواجه ساخته است محدود بودن ظرفیت وارداتی کشور می‌باشد. وزیر نفت در ادامه با اشاره به اسکله‌های شناور جدیدالاحداث در حوالی بندر گناوه گفت استفاده از این اسکله‌ها نیز با دو مشکل اساسی مواجه است، اول آنکه اسکله‌های مذکور فرآورده را تنها تا بندر انتقال خواهد داد و خط لوله‌ای که فرآورده را مانند بهرگان به سراسر کشور انتقال دهد وجود ندارد. دوم اینکه اسکله‌های مذکور صرفاً جهت صادرات اختصاص یافته و در صورتی که قصد استفاده از آنها برای واردات را داشته باشیم، می‌باید سیستم پمپاژ آن را به‌طرف داخلی تغییر دهیم که این امر مشکلات و هزینه بسیاری را دربردارد.^{۴۴}

۲۹۶

عراق در حالی حمله هوایی به مناطق مسکونی ایران را تکذیب کرد که بر اثر تجاوز هوایی به حریم سه شهر استان کردستان و بمباران این مناطق در هفته اخیر، تعدادی از اهالی شهرهای مذکور و غیرنظامیان شهید یا مجروح شدند. عراق همچنین بار دیگر با تهدید حمله به همه نقاط ایران، عملیات روانی در شهرهای مرزی به راه انداخته است.

در پی تشدید حملات هوایی عراق به مناطق مسکونی، تأسیسات و منابع اقتصادی ایران، رادیو دولتی بغداد در بخش خبری ساعت ۸ صبح امروز، هدف از تشدید بمباران‌ها را نمایش توانایی نیروی هوایی عراق و بازداشتن ایران از ادامه جنگ برشمرد. رادیو بغداد گفت: «عراق به خاطر احترام گذاشتن به تقاضای گروه‌های مخالف رژیم در خارج از ایران و همچنین برای نشان دادن حسن‌نیت کامل خود در پایان‌دادن به جنگ، راه مسالمت پیش گرفت و برای آنکه رژیم [امام] خمینی را از ادامه جنگ بازدارد فقط هدف‌های نظامی و کشتی‌های حامل نفت جمهوری اسلامی را بمباران کرد.»

رادیو بغداد در ادامه، ضمن متجاوزشمردن ایران، افزود: «تا به امروز، عراق با وجود تجاوز علنی جمهوری اسلامی به خاک این کشور، جز بمباران پادگان‌ها و مراکز تجمع این نیروها کار دیگری نکرده است و حمله به پالایشگاه تهران، بیشتر بدین خاطر صورت گرفت تا سردمداران رژیم بدانند که عراق در اوج توانایی و کارایی رزمی خود سخن از صلح به میان می‌آورد و برای این دولت [عراق] نابودی هدف‌های موردنظر حتی در قلب پایتخت ایران نیز امری ساده و پیش‌پاافتاده است.» رادیو بغداد در خاتمه تهدید کرد که «عراق قادر است دست به هر کاری که می‌خواهد در دل خاک ایران بزند و هر هدف و نقطه‌ای را که اراده نماید با خاک یکسان نماید.»^{۴۵} در همین حال، استاندار کردستان در گزارشی به دفتر رئیس‌جمهور اعلام کرد که در هفت روز اخیر، حریم شهرستان‌های مریوان، بانه و سقز در مجموع ۱۳ بار مورد تجاوز هواپیماهای عراق قرار گرفته و مریوان و بانه ۳ مرتبه بمباران شدند که در نتیجه این حملات ۱۰ نفر شهید و ۲۸ نفر مجروح شده‌اند.^{۴۶}

ژاندارمری جمهوری اسلامی نیز در نامه‌ای به وزارت اطلاعات نوشته است: «اخیراً رژیم بعث عراق به وسیله ایادی خود در استان‌های کردستان و آذربایجان غربی (ارومیه)، شایع نموده که قریباً شهرها و آبادی‌های غرب ایران، بمباران خواهد شد تا ساکنین آن دو استان منازل خود را ترک نمایند و بدین وسیله ارتش مزدور عراق بتواند به آسانی پیشروی کند.»^{۴۷}

۲۹۷

نماینده ایران در سازمان ملل امروز، در نامه‌ای به دبیرکل این سازمان با اشاره به بازدید تیم سازمان ملل از مناطق مسکونی بمباران‌شده مریوان و باختران، درباره پیامدهای خطرناک و دردناک حملات هواپیماهای متجاوز عراقی هشدار داد.

سعید رجایی خراسانی در این نامه نوشته است: «تیم سازمان ملل مستقر در تهران، بدون مجوز امنیتی عراق، از شهرها [ی باختران و مریوان] بازدید به عمل آورده و جناب‌عالی به‌زودی گزارش جدیدترین حملات رو به رشد عراق علیه مناطق غیرنظامی را دریافت می‌کنند. اگر حملات عراق علیه مراکز مسکونی غیرنظامی ادامه یابد، بدون شک به پیامدهای خطرناک و

دردناکی منجر خواهد شد. ... گزارش‌های تحقیقی غیررسمی تیم سازمان ملل مستقر در تهران، به‌وضوح میزان حملات ناجوانمردانه هوایی و توپخانه عراق علیه غیرنظامیان را که مغایر با حقوق بشر دوستانه بین‌المللی و توافق ۱۲ ژوئن می‌باشد، نشان می‌دهد. صادقانه امیدوارم که جناب‌عالی این گزارش‌ها را به اطلاع شورای امنیت و اعضای آن و نیز مجموعه این سازمان بین‌المللی به‌نحو مقتضی برسانید.^{۴۸}

۲۹۸

رئیس‌جمهور در مراسم صبحگاه پرسنل ستاد مشترک ارتش ضمن تشریح تحولاتی که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در ارتش پدید آمده است، گفت: «ارتش ما از لحاظ ایمان، آمادگی‌های رزمی، هدف، شیوه‌های جنگ واقعی و پیوستگی با آحاد ملت پیشرفت‌های زیادی کرده است.» آیت‌الله خامنه‌ای با اشاره به اینکه «امروز، ارتش جمهوری اسلامی ایران از لحاظ کیفیت، حجم و کمیت نسبت به وضعیت پیش از انقلاب پیشرفت‌های زیادی به دست آورده است»، از وجه معنوی ارتش به‌عنوان نماد تغییر یاد کرد و افزود: «آن چیزی که ما در نهاد ارتش احساس می‌کنیم و آن را تفاوت اساسی با ارتش قبل از انقلاب مشاهده می‌کنیم ایمان اسلامی و انقلابی است.» رئیس شورای عالی دفاع در ادامه به تحول سال‌های اخیر در ارتش اشاره و اظهار کرد: «بدنه عمومی ارتش، بدنه مؤمنی است و در میان این پیکر عظیم چهره‌های برجسته شاخص و موجودات باایمان و کم‌نظیر هم مشاهده می‌شود. ... و اگر جز این باشد ما باید تصدیق و اذعان کنیم که عقب هستیم»^{۴۹}

۲۹۹

وزیر امور خارجه سوریه و مقامات ایران درباره مسائل منطقه، جنگ ایران و عراق و تأمین امنیت کشتی‌های سعودی گفت‌وگو و تبادل نظر کردند.

فاروق الشرع وزیر امور خارجه سوریه، در دیدار با آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور، ضمن ابلاغ پیام حافظ اسد، تأکید کرد که جمهوری عربی سوریه، همواره مدافع و پشتیبان جمهوری اسلامی ایران در تمامی محافل بین‌المللی جهان بوده و خواهد بود. وی خاطر نشان کرد: «امروز، حتی مردم عراق هم دریافته‌اند که کشورهای مترقی عربی، رژیم صدام را تأیید نمی‌کنند و این دلیل بارزی بر حقانیت مبارزه جمهوری اسلامی ایران با رژیم است که آغازگر جنگ بوده و از روزهای اول علیه انقلاب اسلامی به دشمنی و ستیز پرداخته است.»

فاروق الشرع در دیدار با میرحسین موسوی نخست‌وزیر، ضمن اشاره به تمایل دولت متبوع خود به تبادل نظر بیشتر درخصوص تحولات غرب آسیا، بر حقانیت جمهوری اسلامی در جنگ با عراق تأکید کرد. به گزارش روابط عمومی وزارت امور خارجه، وی در ملاقات با علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه نیز حسن روابط دو کشور را زمینه‌ساز همکاری‌های مشترک و نیز

هماهنگی‌های دو کشور در صحنه بین‌المللی اعلام کرد. وزیر امور خارجه سوریه همچنین در گزارشی از اوضاع منطقه، به تهدیدات امریکا علیه سه کشور سوریه، ایران و لیبی و نیز توطئه‌های رژیم صهیونیستی علیه سوریه اشاره و بر ضرورت انسجام هرچه بیشتر سه کشور در مقابله با این تهدیدات تأکید کرد.^{۵۰}

حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی در یادداشت‌های امروز خود، هدف از سفر وزیر امور خارجه سوریه و نیز سفر وزیر نفت لیبی را درخواست از ایران برای خودداری از حمله به کشتی‌های عربستان سعودی در خلیج فارس ذکر کرده و در این باره نوشته است: «آقای ولایتی تلفنی گفت وزیر امور خارجه سوریه با عجله آمده و ملاقات می‌خواهد. گفتم ملاقات با ریاست جمهوری کافی است. شب آیت‌الله خامنه‌ای اطلاع دادند که پیام او درخواست خودداری از زدن کشتی‌های سعودی است. عصر ... [آقای فوزی شکشوکی] وزیر نفت لیبی هم درباره همین موضوع، پیام قذافی را آورد. عربستان از طریق دو حامی عرب ما وارد شده که فشار بیاورد. شاید نگران است که در برنامه مقابله به مثل ما در زدن کشتی‌ها، آسیب به کشتی‌های سعودی که متهم به فروش نفت به نیابت از عراق است، وارد شود.»^{۵۱}

۳۰۰

شرح وظایف کمیسیون اجرایی ستاد عالی پشتیبانی جنگ کشور تصویب شد. در جلسه امروز ستاد عالی پشتیبانی جنگ کشور که با حضور آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام در شورای عالی دفاع، میرحسین موسوی نخست‌وزیر، آیت‌الله جنتی دبیر شورای عالی تبلیغات اسلامی، سرهنگ سهرابی رئیس ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، علیرضا افشار رئیس ستاد مشترک سپاه پاسداران و نماینده آیت‌الله منتظری در ستاد جذب و هدایت کمک‌های مردمی تشکیل شد، شرح وظایف کمیسیون اجرایی ستاد عالی پشتیبانی جنگ کشور تصویب شد. در این جلسه حجت‌الاسلام حسن روحانی رئیس کمیسیون دفاع مجلس شورای اسلامی به ریاست کمیسیون اجرایی ستاد عالی پشتیبانی جنگ منصوب و مقرر شد ستادهای پشتیبانی جنگ در استان‌ها و شهرستان‌های کشور مشکلات و طرح‌های پیشنهادی خود را به منظور ایجاد تسهیلات در امر پشتیبانی جنگ به کمیسیون اجرایی ستاد ارسال کنند.^{۵۲}

۳۰۱

رئیس کمیته بین‌المللی صلیب سرخ با ابراز تأسف از عملکرد گذشته نمایندگان این کمیته، در بازدید از اردوگاه اسیران عراقی در ایران، خواستار ازسرگیری روابط و فعالیت این کمیته در ایران شد. بولتن خبری وزارت امور خارجه در این باره آورده است: «به‌دنبال تصمیم شورای عالی دفاع مبنی بر

اجازه تجدید فعالیت کمیته بین‌المللی صلیب‌سرخ در ارتباط با اسرای جنگی، پس از دو دور مذاکره در ژنو، آقای هی رئیس کمیته، طی نامه‌ای به علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی، ضمن اظهار تأسف از گذشته، علاقه کمیته را به تجدید روابط براساس چارچوبی صحیح در آینده اعلام می‌نماید. در اجلاس اخیر وزرای امور خارجه کشورهای عضو سازمان عدم‌تعهد در دهلی‌نو نیز قائم‌مقام این کمیته در ملاقات با ولایتی ضمن تکرار مواضع فوق، علاقه خود را برای سفر به ایران به منظور انجام مذاکره درباره چگونگی تجدید فعالیت اعلام کرد.

به نوشته این بولتن، مواردی که تا به حال در مذاکرات رسمی و غیررسمی درباره آنها توافق صورت گرفته و قرار است در سفر قائم‌مقام کمیته به تهران پیگیری شود، چنین است:

- صلیب‌سرخ فعالیت جدیدی را در مورد مفقودان جنگ آغاز نماید.
- اگر بازدید از اردوگاه‌ها بار دیگر باعث تشنج شود کار صلیب‌سرخ در ارتباط با اسرای عراقی برای همیشه تمام شده خواهد بود.
- نمایندگان صلیب‌سرخ در بازدید از اردوگاه‌ها، طبق نظر جمهوری اسلامی ایران عمل کرده و تا مدتی از بازدید از اردوگاه‌هایی که اسرای بعثی در آن نفوذ دارند، خودداری کنند.
- باتوجه به اینکه افرادی که قبلاً در نمایندگی صلیب‌سرخ در تهران مستقر بوده‌اند بیشترین مسئولیت را در مشکلات پدیدآمده داشته‌اند، بنابراین صلیب‌سرخ در اعزام نمایندگان نهایت دقت را کند که از افراد خوش‌برخورد و خوش سابقه باشند.
- قبل از سفر قائم‌مقام کمیته بین‌المللی صلیب‌سرخ به تهران، موضوع اسارت تندگویان، یحیوی و بوشهری باردیگر توسط نماینده‌شان در بغداد پیگیری بشود.
- در بازگشت از تهران بیانه‌ای در ژنو منتشر شود که در آن صلیب‌سرخ ضمن نوعی اظهارتأسف از عملکرد گذشته خود درباره تجدید فعالیت اظهارخوشنودی کرده و اعلام کند که به تلاش‌های خود برای اجرای مقررات بین‌المللی انسانی در زمینه‌های حمله به مناطق مسکونی، کاربرد سلاح‌های شیمیایی و امنیت هوایی در این جنگ ادامه خواهد داد.
- در مورد حمله به مناطق مسکونی موضع بگیرند و درباره کاربرد سلاح‌های شیمیایی نیز در فرصت مناسب موضع‌گیری کنند.^{۵۳}

۳۰۲

امروز کاروان‌های دیگری از نیروهای داوطلب و کمک‌های مردمی به جبهه‌های جنگ عزیمت کردند. دانش‌آموزان دبیرستان‌های دخترانه فنی‌وحرفه‌ای تهران و جامعه ارامنه نیز با تشکیل ستاد تبلیغات و کمک‌رسانی آمادگی خود را برای انجام هرگونه کمک به جبهه‌ها اعلام کردند.

به نوشته روزنامه جمهوری اسلامی، گروهی از اعضای بسیج و پایگاه‌های مقاومت سروستان، نیروهای تخصصی از شهرستان نیشابور، جمعی از طلاب دینی و روحانیون استان یزد و شهرستان

ارومیه، یک هیئت پزشکی از ستاد مشترک امداد و درمان جبهه و جنگ هلال احمر استان اصفهان شامل متخصصان جراحی، ارتوپدی، بیهوشی، گوش و حلق و بینی، روانپزشک و داخلی و نیز یک گروه ۱۲۰ نفری امدادگر که دوره آموزشی را در مرکز آموزشی ثارالله^{۵۴} اصفهان گذرانده بودند، گروهی از نیروهای رزمنده داوطلب بیرجند، جمعی از بسیجیان سپاه پاسداران شهرهای سبزوار، بجنورد و فردوس و گروهی از اعضای بسیج شهرستان جهرم عازم مناطق جنگی شدند. از شهرداری جهرم چندین دستگاه ماشین آلات راه سازی شامل کامیون، بولدوزر، گریدر، غلتک، بیل مکانیکی و آمبولانس همراه رانندگان ماشین آلات راهی جبهه ها شدند.^{۵۴}

همچنین از خمینی شهر دومین کاروان لیبیک یا امام، نیروهای داوطلب زابل و چهارمین اکیپ مهندسی رزمی اداره کل کشاورزی سیستان و بلوچستان، سومین کاروان نیروهای اعزام مجدد شهریار و ۴۵ تن از کارکنان ادارات دولتی تفرش روانه جبهه ها شدند.^{۵۵} خبرنگار کیهان امروز، از کمک های مردمی استان کردستان بالغ بر ۷۰ کامیون شامل ۸۰ قلم کالاهای اساسی نظیر ۸۷ دستگاه تانکر آب، ۱۴ دستگاه حمام صحرائی، ۳۰ عدد پتو، ۶۵ گونی قند و شکر، ۱۸ کارتن کفش، تعداد معتدلهایی چراغ والور، موتور برق، کپسول بزرگ آتش نشانی، گونی، رادیو، گالن، فانوس، حلواشکری و پودر لباس شویی خبر داد.

همچنین واحد مرکزی خبر از مهاباد، اعلام کرد که دانش آموزان مدارس شهرستان نقده با شکستن قلک های خود مبلغ ۲,۱۶۹,۴۹۰ ریال به جبهه ها کمک کردند.

یک هزار و چهارصد تن از فرهنگیان و کارکنان آموزش و پرورش شهرستان بویراحمد هم یک روز حقوق ماهانه خود را از اردیبهشت سال جاری تا سرنگونی رژیم صدام به جبهه ها اختصاص دادند.^{۵۶} مردم پارس آباد مغان و طویف سیدلر، مغانلو و دمیچی که از عشایر منطقه هستند، جمعاً هدایایی به ارزش ۲۰ میلیون ریال با ۱۸ کامیون و ۱۰ وانت به مناطق جنگی اهدا کردند. سعید امانی نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی، در مراسم گردهمایی اعضای اتحادیه فروشگاه های مواد پروتئینی و سوپرمارکت های تهران و حومه، از ارسال ۱۳۶۰ دستگاه خودرو و بهنام فر رئیس اتحادیه از ارسال ۶ دستگاه آمبولانس به جبهه ها و عزیمت ۲۵ تن از اعضای اتحادیه به جبهه خبر دادند.

در روزنامه های امروز، اطلاعیه ای از طرف رئیس شورای خلیفه گری ارامنه تهران انتشار یافت که در آن آمده است: شورای خلیفه گری ارامنه تهران به عنوان وظیفه شرعی و میهنی، ستاد تبلیغات و کمک رسانی به جبهه های جنگ مستقر در خلیفه گری ارامنه تهران از تاریخ ۱۳۶۵/۱/۲۵ تشکیل داده است که هدف آن اعزام متخصصان داوطلب جامعه ارامنه به جبهه ها، و جمع آوری کمک های نقدی و جنسی و تبلیغات می باشد.^{۵۷}

همچنین رؤسای دبیرستان های دخترانه فنی و حرفه ای آموزش و پرورش با ارسال نامه ای به رئیس اداره آموزش و پرورش فنی و حرفه ای تهران آمادگی دانش آموزان دختر این دبیرستان ها را برای کمک به جبهه و پشت جبهه و یاری رزمندگان اعلام کردند و خواستار تشکیل کلاس های آموزش کمک های اولیه و آموزش های نظامی شدند.^{۵۸}

۳۰۳

قانون جدید وظیفه عمومی و نحوه اجرای آیین‌نامه آن به تصویب رسید. در این قانون ضمن تشویق مشمولان غایب به معرفی خود، برای متخلفان مجازات‌هایی وضع شده است. سرهنگ خلیل رزمجو رئیس اداره وظیفه عمومی، در این باره گفت: «برای رفع تبعیض و اجرای عدالت اجتماعی، مجلس شورای اسلامی قانونی را به تصویب رسانده است که طبق آن افرادی که غیبت داشته باشند اگر داوطلبانه خود را به حوزه‌های وظیفه عمومی معرفی کنند خدمت آنها ۲۷ ماه می‌باشد و چنانچه دستگیر شوند مدت خدمتشان ۳۰ ماه خواهد بود.» وی افزود: «سپاه پاسداران، کمیته‌های انقلاب اسلامی، ژاندارمری و شهربانی جمهوری اسلامی موظف‌اند مشمولین غایب را دستگیر و به حوزه‌های نظام وظیفه تحویل دهند، لذا در صورتی که این مشمولین به موقع به خدمت نروند و مجدداً دستگیر شوند آن‌گاه به مراجع قضایی معرفی خواهند شد و دادگاه خارج از نوبت به وضع آنها رسیدگی خواهد کرد که در آن صورت به یک تا سه سال حبس تعلیقی محکوم خواهند شد.»

رزمجو به کارفرمایانی که مشمولان غایب را استخدام کنند هشدار داد و اعلام کرد: «اگر کارفرمایی [مشمولی را] به خدمت بگیرد، تحت پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت و به ۱ تا ۳ سال زندان محکوم خواهد شد.» به گفته رزمجو: «مجازات مشمولین غایب تنها ۳ ماه یا ۶ ماه اضافه خدمت نیست، بلکه پرونده این افراد تحویل دادگاه خواهد شد.»^{۵۹}

۳۰۴

عراق بار دیگر خواستار تشکیل اجلاس سران عرب برای مذاکره درباره جنگ این کشور با ایران شد و از آنچه "باج‌خواهی" لیبی و سوریه نامید، اظهار تأسف کرد. به گزارش رویتر، طارق عزیز وزیر امور خارجه عراق، در جلسه کمیته روابط خارجی و عرب مجلس ملی این کشور گفت اکثر کشورهای عرب از یک اجلاس عرب که شامل دستور جلسه همه‌جانبه‌ای باشد حمایت کرده و احساس می‌کنند اقدامات باج‌خواهی رژیم‌های لیبی و سوریه دیگر قابل قبول نیست و با آن باید مقابله کرد.

خبرگزاری رویتر افزود: اظهارات طارق عزیز به‌طور آشکار اشاره به پافشاری ماه گذشته لیبی در اجلاس وزیران امور خارجه عرب در مراکش دارد که خواسته بود اجلاس مزبور فقط به تهاجم هوایی علیه لیبی بپردازد، در حالی که نظر عراق این بود که در اجلاس سران عرب باید درباره جنگ عراق و ایران نیز بحث شود. در نتیجه توافقی به دست نیامد و گفت‌وگوها به بعد از عید فطر موکول شد.^{۶۰}

۳۰۵

یک هیئت اقتصادی عراق که با هدف رفع اختلافات موجود میان عراق و ترکیه به آنکارا سفر کرده بود، بدون دستیابی به نتیجه ترکیه را ترک کرد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی از آنکارا به نقل از روزنامه حریت گزارش داد: تورگوت اوزال نخست‌وزیر ترکیه، در پایان مذاکرات هیئت‌های اقتصادی دو کشور، اعلام کرد که هنوز هیچ‌گونه توافقی با رژیم بغداد انجام نپذیرفته است.

بنا بر این گزارش، قائم‌مقام وزیر بازرگانی عراق در دیدارهای خود با معاون رئیس بانک مرکزی ترکیه و مسئول تجارت خارجی ترکیه، ضمن پافشاری در مورد دریافت ارز در قبال فروش نفت عراق به ترکیه، خواهان افزایش اعتبارات صادراتی ترکیه به مدت دو سال شده است. گفتنی است که اختلافات عراق و ترکیه درباره موعده بازپرداخت بدهی ۱/۱ میلیارد دلاری، نحوه فروش نفت خام عراق به ترکیه و نیز صادرات ترکیه به عراق، مدت‌هاست که مورد بحث بوده و با وجود سفرهای متعدد مقامات دو کشور، به نظر می‌رسد که رژیم عراق به دلیل تنگناهای اقتصادی و مشکلات شدید ارزی، قادر به ادامه روابط اقتصادی خود با ترکیه نیست.^{۶۱}

۳۰۶

به‌گفته یک متخصص انرژی، تأثیر منفی کاهش بهای نفت بر توان اقتصادی و زرهی عراق بیش از ایران می‌باشد.

فریدون فشارکی رئیس برنامه‌های انرژی مرکز علمی و پژوهشی ایست وست ستر در هاوایی، در گفت‌وگو با رادیو امریکا درباره علت کاهش بهای نفت و تأثیر آن بر برخی کشورها از جمله شوروی و نیز جنگ ایران و عراق گفت: «کاهش بهای نفت غیرمنتظره نبود، چیزی که غیرمنتظره بود شدت و سرعت سقوط بهای نفت بود که به دلیل سیاست عربستان سعودی در افزایش تولید نفت آن کشور بوده است. ... عربستان سعودی علاقه‌مند بود که قیمت نفت را به زیر ۲۰ دلار برساند، ولی این افت بزرگ قیمت نفت حتی برای آنها هم غیرمنتظره بود.»

فشارکی در مورد آثار کاهش بهای نفت بر جنگ ایران و عراق، که محل تأمین مخارج جنگی آنها از عواید نفت می‌باشد، اظهار کرد: تأثیر کاهش بهای نفت بر توانایی جنگی ایران نسبت به عراق کمتر خواهد بود، زیرا ایران بیشتر از نیروی انسانی در جنگ استفاده می‌کند تا از اسلحه. بر همین اساس عراق که مرتباً متکی به واردات مهمات تانک‌ها و انواع و اقسام لوازم جنگی خیلی پیشرفته و پیچیده است و بهای زیادی برای آنها می‌پردازد، بر اثر این کاهش قیمت، دچار مشکلات بیشتری خواهد شد. به گفته وی «الآن، عراق قروض زیادی به کشورهای فروشنده اسلحه دارد، به‌خصوص فرانسه و شوروی، که مشکلات بسیاری در پرداخت این امکانات پیدا کرده است. بنابراین اثر کاهش بهای نفت، بیشتر روی عراق است تا روی ایران.»^{۶۲}

۳۰۷

یک روزنامه انگلیسی مدعی شد با وجود شواهدی مبنی بر فعالیت مأموران شرکت ملی نفت ایران در لندن در زمینه معامله و قاچاق اسلحه به ایران، دولت انگلیس از خود بی‌اعتنایی نشان می‌دهد. رادیو صدای آزاد به نقل از گزارشی که امروز، در روزنامه دیلی تلگراف در این باره به چاپ رسیده است، گفت: «دولت انگلیس برای محدود کردن فعالیت‌های مرکز معاملات اسلحه قاچاقی جمهوری اسلامی که در ساختمان شماره ۴ در نزدیکی پارلمان انگلیس انجام می‌شود تحت فشار قرار گرفته است. ساختمان مذکور ظاهراً با عنوان شرکت ملی نفت ایران گشایش یافته، ولی [براساس] مدارک و شواهد متعددی که به وسیله مأموران امنیتی، روزنامه‌نگاران و گروه‌ها و سازمان‌های مخالف رژیم آیت‌الله خمینی به دست آمده، این مؤسسه اکنون تبدیل به مرکز خرید اسلحه قاچاق از بازار سیاه بین‌المللی شده است. این درحالی است که رفنون وزیر امور پارلمانی انگلیس، در جواب نمایندگان منتقد در پارلمان که دولت را متهم به کم‌کاری در برخورد با این مسئله می‌کنند، گفت: در صورتی که اتهامات مأموران جمهوری اسلامی در مرکز شرکت ملی نفت به اثبات برسد، دولت هرگونه اقدام لازم را برای همکاری با امریکا انجام خواهد داد.»

دیلی تلگراف در خاتمه این گزارش تصریح کرده است که با وجود شواهد و مدارک موجود، دولت انگلیس تاکنون از متهم کردن مأموران ایرانی در ساختمان شماره ۴ ویکتوریا خودداری کرده و از خود بی‌اعتنایی نشان می‌دهد.^{۶۳*}

۳۰۸

در دومین مرحله جمع‌آوری کمک‌های نقدی برای رژیم عراق در کویت، بیش از دومیلیون دلار جمع شد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی: «مطبوعات کویت امروز، نوشتند در مرحله دوم جمع‌آوری وجوهات و اعانات نقدی برای کمک به رژیم عراق در جنگ علیه ایران ۵۶۶ هزار دینار کویتی معادل دومیلیون و ۲۲ هزار دلار جمع‌آوری شده است.» خبرگزاری جمهوری اسلامی یادآوری کرده است که در اولین مرحله جمع‌آوری اعانات مالی برای رژیم عراق که به دنبال عملیات رزمندگان در منطقه فاو در سطح گسترده‌ای در کویت آغاز گردید، میلیون‌ها دلار از مؤسسات تجاری، برای رژیم عراق جمع‌آوری شد.^{۶۴}

۳۰۹

برخی رسانه‌های غربی تهدید امریکا علیه ایران و سوریه را بسیار خطرناک و غیرقابل قیاس با حمله امریکا به لیبی ارزیابی کرده‌اند. خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی ارزیابی چند رسانه انگلیسی و فرانسوی را چنین جمع‌بندی کرده است: «رادیو انگلیس طی تفسیری در

* ضمیمه دارد؛ ادعای یک نشریه امریکایی درباره معاملات مخفیانه سلاح توسط ایران.

گفت که هرگونه اقدام نظامی امریکا علیه ایران عواقب سوئی برای امریکا به بار خواهد آورد. ... ایران به مدت پنج سال است که در حال جنگ با عراق است. بنابراین نیروهای ایران طی این جنگ به آمادگی و آزمودگی کافی دست یافته‌اند.*

مطبوعات فرانسه نیز نوشته‌اند که هرگونه اقدامی از جانب واشنگتن علیه ایران و سوریه با موانع و مشکلات فنی و سیاسی متعددی روبه‌رو خواهد شد. این عملیات که گسترده خواهد بود، صلح در غرب آسیا و سپس در جهان را به سختی تهدید خواهد کرد.

روزنامه لوماتن در این زمینه نوشت: «جغرافیای سیاسی دو کشور اختصاصاتی دارد که مداخله نظامی امریکا را غیرممکن می‌سازد.» روزنامه فرانسوی لیبیراسیون هم تهدید امریکا را غیرعقلانه و توخالی توصیف کرد. روزنامه اومانیه (چاپ فرانسه) نیز نوشته است: «ریگان قاطعانه در پی تشنج در خاورمیانه [غرب آسیا] است. ... او جاه‌طلبی و مقاصد گسترده خود را آگاهانه دنبال می‌کند، اما در عین حال می‌کوشد در این راه به تنهایی وارد عمل نشود و سعی دارد دیگر متحدان اروپایی را نیز همراه کند.»^{۶۵}

ضمیمه گزارش ۳۰۷: ادعای یک نشریه امریکایی درباره معاملات مخفیانه سلاح توسط ایران در چارچوب تلاش‌های غرب برای جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح، رسانه‌های غربی گاهی اخباری از معاملات سلاح منتشر می‌کنند که برخی واقعی و برخی غیرواقعی و گمانه‌زنی است.

نشریه دفاع و امور خارجی (چاپ امریکا) در این باره نوشته است: «ایران از هنگ‌کنگ به عنوان کانالی برای حمل و نقل سازوبرگ استراتژیک استفاده کرده است که اندکی پس از آغاز جنگ ایران و عراق در دسامبر ۱۹۸۰ (دی ۱۳۵۹)، ورود آنها عمدتاً از امریکا آغاز شده است. این تجارت به رغم افزایش کنترل امریکا بر صادرات، با آهنگی کندتر همچنان ادامه دارد.» این نشریه افزوده است که «قطعات و تجهیزات هواپیما بخش عمده این دادوستد مخفیانه می‌باشد. محموله‌هایی نظیر چتر نجات، کلاه خود و قایق‌های کوچک و همچنین تلاش بی‌نتیجه‌ای برای دریافت ۶۰ هزار ماسک ضدگاز به عمل آورده است. البته ایران خواهان قطعاتی برای هواپیماهای بوئینگ ۷۰۷، سی ۱۳۰ ساخت لاک‌هید، اف ۴های مک‌دانل داگلاس و اف ۱۴های گرومن است.»

این نشریه در ادامه با ذکر نام برخی دلالت‌ها و تابعیت آنها که تحت پوشش‌های مختلف در هنگ‌کنگ به دادوستد قاچاق اسلحه به ایران اقدام می‌کنند، افزوده است: «فعالیت‌های آنان مشتمل بود بر فروش ۱۱ ژيروسکوپ برای سیستم هواپیمایی اینترسیال هواپیماهای جنگی فانتوم اف ۴ که روز ششم مارس ۱۹۸۴، از هنگ‌کنگ حمل گردید و ارزش آنها ۱۵۹ هزار دلار بود. روز بیستم مارس ۱۹۸۴، به دنبال آن محموله‌ای شامل متجاوز از ۱۰ ژيروسکوپ دیگر با ارزش ۱۲۵ هزار دلار از آن کشور فرستاده شد. باز در همان سال، یک ماسک ضدگاز به عنوان نمونه به تهران ارسال شد تا بعداً ۶۰ هزار واحد دیگر از آن فرستاده شود که هیچگاه به مرحله عمل نرسید.»

نشریه دفاع و امور خارجی در پایان نوشته است: «سعید زارع سرکنسولگری ایران در هنگ‌کنگ وجود چنین معاملاتی را انکار می‌کند و می‌گوید میان هنگ‌کنگ و ایران هیچ‌گونه معامله تجاری در این زمینه وجود ندارد.»^{۶۶}

* این رادیو از جمله موانع مهم در راه تجاوز نظامی به ایران را وضعیت جغرافیایی خاص این کشور دانسته و افزوده است: شش سال پیش نیز در چنین روزی مأموریت نظامی محرمانه امریکا برای نجات گروگان‌های این کشور به علت عدم قابلیت و تجهیزات نامناسب نظامی با شکست روبه‌رو شد و موجب سرافکندگی شدید دولت امریکا شد.

منابع و مأخذ روزشمار ۱۳۶۵/۲/۲۲

۱. سند شماره ۱۱۸۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع)، سیدمحمد فاطمی، ۱۳۶۵/۲/۲۱ تا ۱۳۶۵/۲/۲۹، صص ۱۸ - ۸.
۲. همان، صص ۲۲ - ۱۹.
۳. سند شماره ۱۳۸۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی نیروی زمینی سپاه به قرارگاه کربلا ۱ و ۲ و قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص)، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۴. سند شماره ۱۳۷۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک دشمن در منطقه پیچ‌انگیزه، واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۱۹، صص ۶.
۵. سند شماره ۱۱۸۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۶.
۶. سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۱۳۶۵/۲/۲۲ تا ۱۳۶۵/۲/۳۱، صص ۱۲ - ۱.
۷. همان، صص ۱۲ - ۳.
۸. سند شماره ۱۸۲۹۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بررسی اهداف دشمن در پیچ‌انگیزه، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۲۲، نوار شماره ۱۹۷۹۴)، مهدی انصاری، صص ۳۱ - ۲۷؛ و - سند شماره ۱۸۲۹۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تحلیل حملات اخیر دشمن، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۲۳، نوار شماره ۱۹۷۹۵)، مهدی انصاری، صص ۶۹ و ۷۰؛ و - سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۶.
۹. سند شماره ۱۸۲۹۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۰ و ۳۱.
۱۰. سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۸ و ۹.
۱۱. سند شماره ۱۸۲۹۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲ و ۳ و ۳۸ - ۳۵.
۱۲. سند شماره ۱۸۲۹۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵۷ - ۱؛ و - سند شماره ۱۲۱۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۵ - ۱۲.
۱۳. سند شماره ۱۸۲۹۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۵ - ۲۱.
۱۴. سند شماره ۱۸۲۹۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۵ و ۲۶.
۱۵. سند شماره ۱۳۸۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش تک دشمن به منطقه پیچ‌انگیزه تا شرفانی، واحد اطلاعات قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۲۵، صص ۴.
۱۶. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۲/۲۳، صص ۲.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۴، ۱۳۶۵/۲/۲۳، صص ۱، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۱۸. همان، صص ۵ و ۶، بخش عربی رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۱۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۳، صص ۲.
۲۰. سند شماره ۱۳۸۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات زاجا به وزارت اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۲۱. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۱۳۶۵/۲/۱۲ تا ۱۳۶۵/۲/۲۲، صص ۱۵۳.
۲۲. سند شماره ۱۳۴۱۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه رمضان به فرماندهی قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص)، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۲۳. سند شماره ۱۸۵۴۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه رمضان به ناحیه ۲ مروان، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۲۴. سند شماره ۱۳۹۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی نجف ۲، شماره ۱۱۵، ۱۳۶۵/۲/۲۷، صص ۲ و ۳.
۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۴، ۱۳۶۵/۲/۲۳، صص ۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۲۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۲۳، صص ۱، رادیو بغداد، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۲۷. همان، صص ۳، رادیو آمریکا، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۴، ۱۳۶۵/۲/۲۳، صص ۷، رادیو لندن، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۲۹. سند شماره ۱۰۸۷۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی اطلاعات سماجا به دبیرخانه شورای عالی دفاع، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۳۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۲۲، صص ۱۵.
۳۱. همان.
۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۵، ۱۳۶۵/۲/۲۴، صص ۵، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۵/۲/۲۳.
۳۳. سند شماره ۲۰۰۲۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش روزانه، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی، شماره ۲۴۴، ۱۳۶۵/۲/۲۳، صص ۸.
۳۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۴، صص ۲.
۳۵. سند شماره ۱۳۴۴۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) به دفتر نمایندگی امام در سپاه، ۱۳۶۵/۲/۲۴، صص ۱.
۳۶. سند شماره ۱۳۸۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی اطلاعات زاجا به وزارت اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۳۷. سند شماره ۴۰۴۳۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ:

- از اطلاعات سپاه آشنویه به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع)، ۱۳۶۵/۲/۲۴.
۳۸. سند شماره ۴۰۴۰۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ناحیه سپاه کردستان به فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع)، ۱۳۶۵/۲/۲۳.
۳۹. سند شماره ۱۷۲۴۹۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه رمضان به ناحیه ۱ نقه، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۴۰. سند شماره ۱۳۸۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۴۱. سند شماره ۱۳۸۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
۴۲. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۲/۲۷، ص ۱۲.
۴۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۲۴، ص ۲.
۴۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۴، ۱۳۶۵/۲/۲۳، صص ۲۰ - ۱۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۴۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۵، ۱۳۶۵/۲/۲۴، ص ۱۴، رادیو بغداد، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۴۶. سند شماره ۴۰۸۴۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری کردستان به مشاور عالی رئیس‌جمهور، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۴۷. سند شماره ۱۳۸۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
۴۸. محمدعلی خرمی، جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل، جلد پنجم، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۸۷، ص ۱۷۶.
۴۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۳، ص ۱۲.
۵۰. همان.
۵۱. اکبر هاشمی رفسنجانی، اوج دفاع (کارنامه و خاطرات
- سال ۱۳۶۵)، به اهتمام عماد هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ هشتم ۱۳۸۸، ص ۹۴.
۵۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۳، ص ۱۲.
۵۳. سند شماره ۲۱۲۴۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۲، صص ۳ و ۴.
۵۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۳، ص ۴.
۵۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۲۲، ص ۳.
۵۶. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۲/۲۲، صص ۳ و ۴.
۵۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۲۲، ص ۳.
۵۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۲۲، ص ۳.
۵۹. همان، ص ۱.
۶۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۵، ۱۳۶۵/۲/۲۴، ص ۷، بغداد - خبرگزاری رویت، ۱۳۶۵/۲/۲۳.
۶۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۲۴، ص ۲.
۶۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۴، ۱۳۶۵/۲/۲۳، صص ۱۵ - ۱۳، رادیو امریکا، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۶۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۲۳، صص ۸ و ۹، رادیو صدای آزاد، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۶۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۴، ۱۳۶۵/۲/۲۳، ص ۳۵، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۲.
۶۵. روزنامه ابرار، ۱۳۶۵/۲/۲۲، ص ۴.
۶۶. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۳۸، ۱۳۶۵/۴/۷، صص ۱۳ - ۱۱، نشریه دفاع و امور خارجی (چاپ امریکا)، ماه مه ۱۹۸۶.